TRANSPARENCY INTERNATIONAL
Bosna i Hercegovina

DISAGREGACIJA PROJEKATA OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE: ANALIZA ZAKONSKOG OKVIRA I PRAKSE

Analiza razmatra pravni okvir koncesija i podsticaja za obnovljive izvore energije u BiH te praksu dijeljenja velikih projekata na manja postrojenja. Na osnovu propisa i podataka o 375 koncesija ukazuje na rizike za javne prihode i krajnje potrošače te donosi preporuke za usklađivanje pravila, povezivanje registara i efikasniji nadzor.

2026.

Sadržaj

1. UVOD (predmet, cilj, metodologija)
2. KONTEKST I POLAZNE OSNOVE
   2.1. Elektroenergetski sektor i OIE u Bosni i Hercegovini - kratak osvrt
   2.2. Pravna stečevina Evropske unije i usklađenost zakonodavstva BiH u oblasti koncesija u energetici
   2.3. Zašto su zakoni o koncesijama relevantni za projekte OIE?
3. SISTEM KONCESIJA U BOSNI I HERCEGOVINI
   3.1. Nadležnost za koncesije
   3.2. Komisije za koncesije
   3.3. Način dodjeljivanja koncesija na različitim institucionalnim nivoima
   3.4. Studija ekonomske opravdanosti u procesu dodjele koncesija
   3.5. Koncesiona naknada i način obračuna
   3.5.1. Način obračuna koncesione naknade - primjeri
4. PRAVNI OKVIR ZA OIE PO NIVOIMA VLASTI
   4.1. Federacija Bosne i Hercegovine
   4.1.1. Kantonalni zakonski propisi
   4.2. Republika Srpska
   4.2.1. Elektroenergetska postrojenja za koja je neophodno pribaviti koncesiju
   4.2.2. Naknada za podsticanje proizvodnje električne energije iz OIE
   4.3. Brčko distrikt BiH
   4.3.1. Mjere podsticaja za proizvodnju i korištenje energije iz OIE
5. ANALIZA
   Uvodna razmatranja
   Različiti pristupi i zakonske odredbe vezane za koncesije u Bosni i Hercegovini
   1. Period trajanja koncesija na izgradnju objekata koji koriste OIE
   2. Pragovi snage za koje je obavezna koncesija
   Krovne instalacije
   Balansiranje i balansna odgovornost
   1. Republika Srpska
   2. Federacija BiH
   3. Brčko distrikt BiH
   4. Potreba za redefinisanjem pristupa balansnoj odgovornosti
   Pogodnosti koje manji (vještački podijeljeni) projekti uživaju u odnosu na velike
   1. Primjer Federacije BiH
   2. Mehanizmi prenošenja troškova na građane
   Mehanizmi zaobilaženja koncesija kroz parcelizaciju projekata i procjena

gubitaka javnih prihoda
1. Modaliteti zaobilaženja instituta koncesije
2. Primjer u Republici Srpskoj
3. Primjer u Federaciji BiH
4. Posljedice po budžete i krajnje potrošače

Identifikacija geografski i vlasnički povezanih projekata solarnih elektrana i prakse parcelizacije

TI BiH -statistički i ostali pokazatelji iz ranijih analiza (Izvor: Registar koncesija TI BiH)
1. Opis podataka i ključni pokazatelji
2. Struktura koncesija po vrsti objekta, entitetima i davaocima
3. Vremenska dinamika i trajanje ugovora
4. Naknade za sticanje prava i modeli tekuće naknade
5. Vrsta postupka dodjele
6. Jedna koncesija - više numerisanih elektrana
7. Snage podešene tik ispod pragova
8. Više zasebnih koncesija istog koncesionara i serije raspodijeljene na više firmi
9. Cijepanje katastarskih čestica

KLJUČNI IZAZOVI I SISTEMSKI NEDOSTACI
ZAKLJUČAK

PREPORUKE

1. UVOD (predmet, cilj, metodologija)

U BiH, prirodni potencijal, posebno za korištenje solarne i energije vjetra doveo je do implementacije brojnih projekata u oblasti izgradnje solarnih i vjetroelektrana, različite instalisane snage, namjene, kao i pristupa ovom tipu investicija. Specifičnosti energetskih projekata se odnose na zahtjevane dozvole, nadležnosti za projekte, kao i nadzor nad njihovom realizacijom. Po pravilu, složeniji projekti iz oblasti OIE, tačnije izgradnje solarnih i vjetroelektrana, sa većom instalisanom snagom, između ostalog provode se saglasno i odredbama propisa iz oblasti koncesija.

Izazovi, sa kojima se Bosna i Hercegovina suočava u energetskoj tranziciji su brojni, kako u smislu razvoja efikasnih institucionalnih mehanizama za efikasnu i pravednu energetsku tranziciju, tako i u smislu tehničko-tehnoloških zahtjeva. Nadležne institucije u oblasti energetike u BiH prepoznaju važnost ovih procesa, jer i Državna regulatorna komisija za električnu energiju u BiH u svom izvještaju za 2025. godinu navodi „*Pred energetskim sektorom Bosne i Hercegovine i dalje stoje brojni, višestruko složeni i međusobno povezani izazovi, koji zahtijevaju značajne promjene u tempu i načinu dosadašnjeg djelovanja. Na svim administrativnim nivoima, a prema ustavnim nadležnostima, neophodan je nastavak usklađivanja i provođenja zakonodavstva o energiji s pravnom stečevinom Evropske unije i Energetske zajednice*“ (Izvještaj DERK, 2025).[1] Koliko je ovo pitanje važno za BiH kako u sadašnjem trenutku, a pogotovo u projekcijama budućeg razvoja, možemo sagledati iz podatka da je **teoretski potencijal zemlje za solarnu energiju, procijenjen na 70,5 miliona GWh**[2]. Istovremeno, proizvodnja u vjetroelektranama za period 2025. godine bilježi stalni trend rasta i iznosi 648,4 GWh.[3] Sve ovo nam ukazuje da je sektor OIE izuzetno strateški značajan za energetsku budućnost BiH, kao i regiona i da je potrebno uključiti javnost, a posebno stručnu javnost u ove procese, da bi se osigurala njihova pravedna i dugoročno održiva provedba.

Sve navedeno ukazuje na značaj i aktuelnost teme, kao i imperativ za odgovorno korištenje prirodnih resursa, upravljanje zemljišnim i prostornim kapacitetima uopšte, kao i drugim elementima bitnim za energetsku tranziciju u BiH. Stoga, predmet analize je pravni i institucionalni okvir za razvoj projekata obnovljivih izvora energije (OIE), sa fokusom na solarne i vjetroelektrane, u Bosni i Hercegovini. Posebna pažnja posvećena je korelaciji između propisa o koncesijama i propisa kojima se uređuju obnovljivi izvori energije, kao i

[1] *Državna regulatorna komisija za električnu energiju/ DERK -Izvještaj o radu 2025, strana 7.*

[2] *Vodič za investiranje u solarnu energiju u Bosni i Hercegovini - autori Plus minus doo, CETEOR, podržano od strane Slovakia Aid, Ministarstvo finansija Republike Slovačke, UNDP.- strana 11.*

[3] *Državna regulatorna komisija za električnu energiju/ DERK -Izvještaj o radu 2025, strana 8.*

razlikama između državnog i entitetskog nivoa. Napravljen je uvid i u kantonalno zakonodavstvo, kao i u zakonodavstvo Brčko distrikta BiH, u oblasti primjene koncesionih prava u energetici obnovljivih izvora. Dodatno, predmet ove analize je i opis sistema podsticaja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, a koja se finansira preko plaćanja naknada za OIE, koje finansiraju građani i privreda kao krajnji kupci, preko računa za električnu energiju. Metodološki, analiza je zasnovana prvenstveno na analizi propisa, izvještaja regulatornih i koncesionih komisija i drugih relevantnih izvora. Pored toga, analiza je dopunjena statističkom obradom podataka iz registra koncesija Transparency International u BiH (u nastavku TI BiH) za izgradnju i korišćenje energetskih objekata, na osnovu koje su identifikovani i kvantifikovani konkretni primjeri rasparčavanja velikih instalacija na više manjih elektrana. Takođe, kroz ovu analizu ukazano je i na različitu primjenu koncesionih prava na različitim institucionalnim nivoima, uz uporednu analizu sistema podsticaja u OIE, kao i moguće preporuke za unapređenje i modele rada koji bi mogli osigurati značajniju pravičnost, transparentnost i smanjiti korupcijske rizike na minimum. Takođe, dati su i primjeri dobre prakse u zakonskim rješenjima u navedenim oblastima u Bosni i Hercegovini.

2. KONTEKST I POLAZNE OSNOVE

2.1. Elektroenergetski sektor i OIE u Bosni i Hercegovini - kratak osvrt

Transparency International BiH se i ranije bavio ovim pitanjima i prepoznati su rizici i izazovi u ovoj oblasti, a prije svega to su: „***Kako raniji zakoni, tako i novi ostavili su dovoljno prostora u određenim oblastima i procedurama koje i dalje stvaraju nejasnoće i prilike za zloupotrebe i iznalaženje „povoljnog" načina za sticanje raznih benefita i izbjegavanje određenih obaveza. Potencijalni izvori mogućih zloupotreba u postupku ostvarivanja određenog statusa i prava koja proističu iz pomenutih zakona i pravilnika su: dinamičke-tehnološke kvote, registar projekata, podsticajne mjere za korištenje obnovljivih izvora energije, koncesije i obračun troškova balansiranja***"[4]

Analizirajući informacije iz izvještaja „Državne regulatorne komisije (DERK) za električnu energiju za 2025. godinu" ističe se nekoliko najvažnijih elemenata:

Ukupna proizvodnja električne energije u izvještajnoj godini u BiH (2025.) iznosila je 14.540,2 gigavat-sati (GWh), što predstavlja smanjenje od 13,4 GWh u odnosu na 2024. godinu. Istovremeno, evidentiran je značajan rast proizvodnje iz obnovljivih izvora energije.

[4] *TI BiH: Identifikovanje korupcijskih rizika u oblasti obnovljivih izvora energije, Banja Luka, 2025, strana 7.*

Proizvodnja u vjetroelektranama povećana je za 65,1% i iznosila je 648,4 GWh, a u **solarnim elektranama priključenim na elektroprijenosni sistem za 127% i dostigla je 474,2 GWh.**

Više od polovine ukupne potrošnje energije u BiH (53,5%) pokriveno je proizvodnjom iz obnovljivih izvora, koja je u zbiru iznosila 6.597,6 GWh.

U decembru 2025. godine ukupna instalirana snaga svih proizvodnih pogona koji imaju pristup tržištu električne energije u BiH kroz šest 'virtualnih elektrana' iznosila je 401,56 MW (od čega je u fotonaponskim elektranama 278,11 MW, malim hidroelektranama 109,99 MW, elektranama na biomasu i biogas 2,46 MW te 11,00 MW u industrijskim elektranama).

Određeni dio kapaciteta (prema procjenama oko 50 MW) i proizvedenih količina energije iz solarnih elektrana nije moguće precizno evidentirati, zbog specifičnog statusa proizvodnje električne energije za vlastite potrebe.

Kada se na proizvodnju solarnih elektrana doda ukupna proizvodnja vjetroelektrana, dolazi se do iznosa 1.804,28 GWh, čime proizvodnja ovih neupravljivih obnovljivih izvora dostiže značajnih 12,4% ukupne proizvodnje električne energije u Bosni i Hercegovini.

Proizvodnja električne energije iz svih obnovljivih izvora u Bosni i Hercegovini iznosila je 6.597,62 GWh, što predstavlja 53,5% u odnosu na ukupnu potrošnju električne energije, što je iznad prosjeka država članica Evropske unije, koji je u 2024. godini iznosio 47,5%.

Kada se posmatra Evropska unija, zajednički udio vjetroelektrana i solarnih elektrana dostigao je 30,1% u ukupnoj proizvodnji električne energije u Evropskoj uniji, što je u skladu s ciljevima o potpunoj dekarbonizaciji elektroenergetskog sektora do 2030., odnosno 2035. godine. *(korišteni podaci NOS-a BiH, Elektroprijenosa BiH i elektroprivreda u BiH).*[5]

2.2. Pravna stečevina Evropske unije i usklađenost zakonodavstva BiH u oblasti koncesija u energetici

Zakonska regulativa u Bosni i Hercegovini u okviru harmonizacije propisa u oblasti koncesija sa EU zakonodavstvom usklađuje se sa primjenjivim odredbama iz sljedećih akata:

a) Direktiva 2014/23/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. 2. 2014. godine o dodjeli ugovora o koncesiji (SL L 94, 28. 3. 2014.);

[5] *Državna regulatorna komisija za električnu energiju/ DERK -Izvještaj o radu 2025, strane 38-42.*

b) Ispravak Direktive 2014/23/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. 2. 2014. o dodjeli ugovora o koncesiji (SL L 114, 5. 5. 2015.);

c) Delegirana uredba Komisije (EU) 2015/2172 od 24. 11. 2015. o izmjeni Direktive 2014/23/EU Europskog parlamenta i Vijeća u vezi s pragovima primjene za postupke dodjele ugovora (SL L 307, 25. 11. 2015.)

Pored toga, kako se navodi u Regulatornom izvještaju o tržištu električne energije, prirodnog gasa, nafte i derivata nafte u Republici Srpskoj za 2024. godinu[6], Republika Srpska, odnosno Bosna i Hercegovina, kao potpisnica Ugovora o uspostavljanju Energetske zajednice, u obavezi je da svoje zakonodavstvo uskladi sa odgovarajućim zakonodavstvom propisanim ugovorom, a koje uključuje:

a) Uredbu (EU) 2018/1999 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2018. godine o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime;

b) Direktivu (EU) 2018/2001 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2018. o promovisanju korišćenja energije iz obnovljivih izvora;

c) Direktivu (EU) 2018/2002 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2018. o izmjeni Direktive 2012/27/EU o energetskoj efikasnosti;

d) Uredbu (EU) 2019/941 Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. juna 2019. o spremnosti na rizike u sektoru električne energije i

e) Direktivu (EU) 2019/944 Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. juna 2019. o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije.

Takođe, u pravnu tekovinu Zajednice, uz potrebna prilagođenja, uključene su uredbe Evropske komisije koje se odnose na Uredbu (EU) 2018/1999: Delegirana uredba Komisije (EU) 2020/1044 od 8. maja 2020. o dopuni Uredbe (EU) 2018/1999 Evropskog parlamenta i Savjeta u pogledu vrijednosti potencijala globalnog zagrijavanja i smjernica za inventare te u pogledu sistema inventara Unije i o stavljanju van snage Delegirane uredbe Komisije (EU) broj 666/2014 i Regulativa EU 2018/1999 propisuje obavezu izrade Integrisanog nacionalnog energetskog i klimatskog plana (INEKP).

[6] *Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske - Regulatorni izvještaj o tržištu električne energije, prirodnog gasa i nafte i derivata nafte u Republici Srpskoj za 2024., Trebinje, oktobar 2025.- strana 9.*

Direktiva 2018/2001[7] Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2018. godine o promociji upotrebe energije iz obnovljivih izvora, ističe da se pokazalo da su programi podrške/podsticaja za električnu energiju iz obnovljivih izvora djelotvoran način podsticanja njene upotrebe. Naravno, u obliku kojim se ne dovodi do narušavanja funkcioniranja tržišta električne energije. Dokazano je da tržišno utemeljeni mehanizmi, kao što su konkursni (aukcijski) postupci, u brojnim okolnostima efikasno smanjuju troškove podrške na konkurentnim tržištima, uz izuzeća od aukcijskog postupka i direktnog marketinga za mala postrojenja i demonstracijske projekte kako bi se u obzir uzele njihove ograničenije sposobnosti. Ovom Direktivom se zagovara i olakšava prekogranična podrška za obnovljivu energiju, a da se pritom na nesrazmjeran način ne utiče na nacionalne programe podrške.

2.3. Zašto su zakoni o koncesijama relevantni za projekte OIE?

Zakoni o koncesijama su relevantni za OIE jer određuju kada korištenje određenog javnog dobra, prirodnog resursa, zemljišta ili obavljanje djelatnosti od opšteg interesa, zahtijeva posebno pravo koje javni organ daje investitoru, tačnije koncesiju, kao i ko je nadležan da to pravo dodijeli, pod kojim uslovima, kroz koji postupak i uz koju naknadu.

Za investitora u OIE zato postoje najmanje dva odvojena pravna pitanja: (1) da li konkretni projekat prema propisima o koncesijama predstavlja predmet koncesije i koji organ je nadležan; i (2) koje obaveze proizlaze iz energetskih/OIE propisa, uključujući dozvole, priključenje, sertifikat/status proizvođača i eventualni status podsticaja.

Zbog toga se u nastavku zakoni o koncesijama posmatraju paralelno sa propisima o OIE. Koncesioni zakoni određuju javnopravni osnov korištenja koncesionog dobra i proceduru dodjele, dok OIE propisi uređuju proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora, klasifikaciju postrojenja, priključenje i mehanizme podsticanja. Takođe, kod gradnje elektroenergetskih objekata primjenjuju se propisi o prostornom uređenju, građenju, zaštiti životne sredine, vodama, zemljištu, elektroenergetici i drugim oblastima.

[7] *Direktiva 2018/2001 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2018. godine o promociji upotrebe energije iz obnovljivih izvora*

3. SISTEM KONCESIJA U BOSNI I HERCEGOVINI

3.1. Nadležnost za koncesije

Jedna od definicija koncesije je da su koncesije pravo obavljanja određene privredne djelatnosti korištenjem prirodnog bogatstva, ili dobara u opštoj upotrebi ili obavljanja djelatnosti od opšteg interesa prema unaprijed propisanim i ugovorenim uslovima. Međusobna prava i obaveze davatelja koncesije („koncedenta" ili „koncesora") i investitora („koncesionara") uređuju se **ugovorom o koncesiji.**[8]

Za dodjelu koncesije na nivou BiH nadležno je ministarstvo ili drugi organ koji odredi Vijeće ministara BiH da dodjeljuje koncesiju. Pored toga, na nivou BiH postoji i Komisija za koncesije BiH kao nezavisno regulatorno tijelo. Ova komisija nije nadležna za dodjelu koncesije, već ima regulatornu ulogu u postupku. Zakonom je definisana nadležnost BiH za dodjelu koncesije u sektorima koji su, po Ustavu BiH i zakonima BiH, u nadležnosti BiH, i u slučaju predstavljanja međunarodnog subjektiviteta BiH, kao i kada se koncesiono dobro prostire na teritoriji oba entiteta FBiH i RS.[9]

3.2. Komisije za koncesije

Komisija za koncesije BiH, u zavisnosti od statusa koncesionog dobra za čije iskorištavanje ili izgradnju infrastrukture se dodjeljuje koncesija, daje saglasnosti na: 1. studije ekonomske opravdanosti 2. tenderske uslove i 3. nacrt ugovora o koncesiji za: projekte po osnovu vlasništva Bosne i Hercegovine nad koncesionim dobrom ili u slučaju predstavljanja međunarodnog subjektiviteta Bosne i Hercegovine, i za projekte gdje se koncesiono dobro prostire u oba entiteta Bosne i Hercegovine ili Brčko distrikta BiH.

Uvidom u godišnji Izvještaj Komisije BiH za koncesije za 2023. godinu vidljivo je da nadležna ministarstva nisu uspjela usaglasiti niti pokrenuti procese dodjele koncesija, a Komisija nema informacija od resornih ministarstava da li je bila pokrenuta dodjela koncesije putem samoinicijativnih ponuda za izvještajni period.

[8] *Vodič za investitore u elektroenergetskom sektoru u BiH-USAID, GIZ- German cooperation; 2018. strana 14.*

[9] *Vodič za investitore u elektroenergetskom sektoru u BiH-USAID, GIZ- German cooperation; 2018. strana 15.*

Važnost i hitna potreba harmonizacije propisa u oblasti koncesija vidljiva je i iz izvještaja Komisije za koncesije koja identifikuje potrebu da se uradi analiza, gdje se navodi: Komisija je uradila stručnu analizu EU Direktive 23/2014 o koncesijama sa ciljem identifikovanja odredbi Direktive koje su obavezne da se uvrste u Zakon o koncesijama BiH, odnosno odredbi koje se mogu prenijeti i onih koje su neprenosive. Također, prepoznata je potreba da se revidira Dokument o politici dodjele koncesija u BiH, koja je na snazi od 2006. godine. **Tokom posmatranog izvještajnog perioda** Komisiji za koncesije BiH od strane nadležnih institucija BiH (Savjet ministara, odnosno nadležnih ministarstava BiH), a po zakonom predviđenoj proceduri nije dostavljen nijedan predmet iz nadležnosti dodjele koncesija. [10]

Kada se izvrši analiza dostupnih Izvještaja Komisija o koncesijama koje postoje u BiH, vidljivo je da se kao jedno od najvažnijih pitanja i „slabosti" sadašnjeg načina primjene zakona i provođenja procesa dodjele koncesije odnosi na to što nema dovoljno iniciranih dodjela koncesija putem tendera/javnih poziva, već je najvećim dijelom proces dodjele koncesija zasnovan na samoinicijativnoj ponudi zainteresovanih investitora. Ovo djelimično potvrđuju i podaci iz registra koncesija TI BiH: kod koncesija za koje je dostupna vrsta postupka, najčešći osnov je inicijativa zainteresovanog lica (122 od 160).

3.3. Način dodjeljivanja koncesija na različitim institucionalnim nivoima

Zajedničko za zakonsku regulaciju u Bosni i Hercegovini na svim nivoima koji su nadležni da odlučuju o dodjeli koncesionih dobara je da se ista mogu dodijeliti na jedan od načina:

1) Putem tendera, kroz javni poziv; i

2) Putem samoinicijativne ponude.

Za koncesije za koje nije raspisan tender investitor može uputiti **samoinicijativnu ponudu** za dodjelu koncesije. Uz samoinicijativnu ponudu za dodjelu koncesije prilaže se i **studija ekonomske opravdanosti dodjele koncesije** na osnovu koje nadležno tijelo odlučuje o dodjeli predmetne koncesije, te drugi dokumenti po potrebi i na zahtjev nadležnog organa.

U Republici Srpskoj, u slučaju da nije raspisan javni poziv za dodjelu određene koncesije, investitor može sam pokrenuti inicijativu za dodjelu koncesije tako što će podnijeti zahtjev nadležnom organu, tj. **Ministarstvu energetike i rudarstva Republike Srpske.**

[10] *Izvještaj o radu Komisije za koncesije Bosne i Hercegovine za 2024. godinu, Komisija za koncesije, Banja Luka, maj 2025. godine, strane 7-9.*

Uz inicijativu za dodjelu koncesije može se dostaviti i **studija ekonomske opravdanosti**. **Nakon raspisivanja javnog poziva podnosilac inicijative obavezan je da dostavi ponudu sa studijom ekonomske opravdanosti, čije će se tehničko rješenje eventualno morati korigovati po zahtjevu nadležnog organa ili javnog preduzeća.**

Ukoliko nadležni organ na osnovu svih ovih podataka ocijeni da postoji **javni interes za dodjelu koncesije,** dodjela koncesije nastavit će se kroz postupak javnog poziva, a podnosilac inicijative za dodjelu koncesije poziva se pisanim putem da učestvuje u tom postupku. Podnosiocu samoinicijativne ponude dodjeljuje se bonus za ponuđeno rješenje u iznosu do **10%** po svim kriterijima za vrednovanje ponuda. *[11]

3.4. Studija ekonomske opravdanosti u procesu dodjele koncesija

Studija ekonomske opravdanosti dodjele koncesije je posebna studija koja sadrži tehničku, finansijsku, ekonomsku, ekološku i pravnu analizu na osnovu koje se ocjenjuje opravdanost dodjele koncesije. **U slučaju dodjele koncesije putem javnog poziva, nadležno resorno ministarstvo obezbjeđuje studiju ekonomske opravdanosti prije otpočinjanja postupka. Izuzetno, komisija za koncesije može dozvoliti i da studiju ekonomske opravdanosti obezbijede učesnici u javnom pozivu. U slučaju podnošenja samoinicijativne ponude, investitor dostavlja studiju ekonomske opravdanosti nadležnom ministarstvu.**

Kada se posmatra važnost izrade studije ekonomske opravdanosti u procesu zahtjeva za koncesiju, prepoznati su izazovi u ovom dijelu još 2009. godine gdje se izražava zabrinutost činjenicom da zakon dozvoljava da studiju izvodljivosti priprema ponuđač, a ne koncedent. Ovo važi za javne pozive, kao i za samoinicijativne ponude. Prenošenjem ovog zadatka na ponuđača, zahtjeve ugovornih organa procjenjuje njihov budući partner, koji je, po pravilu, veoma zainteresiran da bude odabran za privatnog partnera na određenom projektu, te samim tim ima vitalni interes u predstavljanju potreba i koristi koncedenta u veoma pozitivnom svjetlu. Obično je pripremanje studije izvodljivosti, uključujući procjenu utjecaja na okolinu, ključni zadatak ugovorne vlasti. U njoj se obično nalaze značajke koje omogućavaju usporedbu dobivenih ponuda. Korištenje ove procedure kao standardnog pristupa neizbježno znači da postoji nedostatak praktičnog znanja o tome kako se provode

[11] *Vodič za investitore u elektroenergetskom sektoru u BiH-USAID, GIZ- German cooperation; 2018. strana 15.*

transparentni, konkurentski procesi javnog poziva za koncesije i javno-privatna partnerstva."[12]

Imajući u vidu protok vremena, uočava se da su izazovi i dalje prisutni, ali i slični kao u ranim fazama razvoja sektora i da je neophodno unapređenje procesa dodjele koncesija provoditi sistemski, na svim institucionalnim i administrativnim nivoima koji se bave koncesijama.

3.5. Koncesiona naknada i način obračuna

Za pravo obavljanja koncesione djelatnosti investitor („koncesionar") je dužan plaćati koncesionu naknadu. Visina koncesione naknade se definiše u ugovoru o koncesiji. Koncesiona naknada se sastoji od jednokratne naknade i tekuće naknade. Određivanje visine koncesione naknade se vrši prema osnovnim i dopunskim kriterijima. U osnovne kriterije spada: godišnji kapacitet proizvodnje, jedinična cijena proizvoda ili usluge, dužina koncesionog perioda, projektovani godišnji prihod od koncesije prije obračuna troškova, kamata i poreza, ukupan iznos investicije i nabavna vrijednost predmeta koncesije.

Dopunski kriteriji, između ostalog, su: kriterijumi uticaja na životnu sredinu, kriterijum dužine obnovljivosti prirodnog bogatstva nakon korištenja koncesionog dobra, kriterijum isplativosti investicije, kriterijum ekonomskog uticaja na regiju i drugi.

3.5.1. Način obračuna koncesione naknade - primjeri

Za solarne elektrane - elektroenergetska postrojenja koja koriste OIE

a. Republika Srpska

Jednokratna naknada

Koncesiona naknada za ustupljeno pravo u oblasti elektroenergetike, energenata, rudarstva i geologije utvrđuje se procentualno od vrijednosti planirane investicije koncesionara u rasponu od 0,5% do 5%.

Godišnja naknada - definisana po proizvodnji električne energije u objektu koji je obuhvaćen koncesionim ugovorom: U Republici Srpskoj: definisana visina koncesione naknade za korišćenje elektroenergetskih objekata tokom perioda korišćenja je 0,0055 KM po

[12] *„Strukovni pregled: Koncesije i javno-privatna partnerstva u Bosni i Hercegovini; Finalni izvještaj, period izrade novembar 2008./septembar 2009." Studiju je izradila SIGMA, u okviru projekta - Podrška unapređenju uprave i menadžmenta u BiH.- strane 15-16.*

proizvedenom kilovat-satu (kWh) električne energije na zvaničnom obračunskom mjestu primopredaje električne energije.

Ugovorom o koncesiji može se odrediti promjena visine naknade u određenom periodu, kao i uslovi pod kojima se to može učiniti, za vrijeme trajanja ugovora o koncesiji, što se navodi u dokumentaciji za javno nadmetanje.[13]

b. Koncesione naknade u Federaciji BiH

Primjer Kantona 10 – „Narodne novine HBŽ" broj: 03/06

Jednokratna koncesijska naknada (JKN) obračunava se prema formuli: JKN=PGP x Dk x 0,005ΣB1, pri čemu je: PGP - projektirani godišnji prihod za vrijeme trajanja koncesijskog ugovora, Dk - razdoblje koncesijskog ugovora, ΣB1 - zbir dopunskih kriterija od 1 do 10, 0,005 - koeficijent korekcije jednokratne naknade.

Godišnja (tekuća) naknada (TKN) utvrđuje se kao stalna za vrijeme trajanja ugovorenog koncesijskog razdoblja, obračunava se prema formuli: TKN=D/100 x GP x 0,05ΣB1, gdje je: D - činilac grane djelatnosti, GP - godišnji prihod ostvaren korištenjem predmeta koncesije, ΣB1- zbir dopunskih kriterija od 1 do 10, 0,05 - koeficijent korekcije godišnje naknade.

c. Koncesione naknade u Brčko distriktu

Visina, rokovi i uslovi plaćanja naknada detaljnije se preciziraju u svakom pojedinačnom ugovoru o koncesiji koji zaključuje Vlada Brčko distrikta.

4. PRAVNI OKVIR ZA OIE PO NIVOIMA VLASTI

4.1. Nivo BiH

Kada se posmatra zakonski okvir u BiH za oblast dodjele koncesija u OIE, kao i sistem podsticaja za OIE, potrebno je posmatrati širu sliku propisa koji regulišu navedene oblasti, kao i njihovu međusobnu uslovljenost.

Pored zakona o koncesijama koji su u BiH usvojeni i na državnom, kao i na entitetskom, kantonalnom i nivou Brčko distrikta, Zakon o obnovljivim izvorima energije je usvojen na nivou oba entiteta, kao i u Brčko distriktu. Zakonska regulativa iz oblasti obnovljivih izvora energije je u prethodnom periodu prošla kroz niz izmjena i unapređenja sa ciljem da se regulative iz ove oblasti približe EU Direktivama, kao i savremenim zahtjevima za sektor OIE.

[13] *Pravilnik o koncesionim naknadama i garancijama u oblasti elektroenergetike, energenata, rudarstva i geologije, SG Republike Srpske 9/18, strana 1.*

Zakoni koji se primjenjuju na nivou entiteta za OIE i Zakoni o koncesijama koji obrađuju ovu tematiku u Bosni i Hercegovini su:

Na državnom nivou to je Zakon o koncesijama BiH SG BiH 32/02 i 56/04; [14]

Nadležnost za dodjelu koncesija na državnom nivou je u Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, koje donosi odluke o vrsti i predmetu koncesije, kao i obimu koncesije koja se dodjeljuje, a potvrđuje je Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine.

Komisija za koncesije BiH je u obavezi podnošenja izvještaja o svom radu u prethodnoj godini. Izvještaj se podnosi Vijeću ministara, sa informacijama o podnesenim zahtjevima, zahtjevima za reviziju, odlukama Komisije te broju, vrsti i odgovorima na upite koje je Komisija razmatrala.

4.2. Federacija Bosne i Hercegovine

Za dodjelu koncesije nadležne su federalne i kantonalne vlade, te resorna federalna i kantonalna ministarstva. Pored toga, na nivou FBiH i u pojedinim kantonima postoje i komisije za koncesije. Ove komisije nisu nadležne za dodjelu koncesije već imaju određenu ulogu u postupku, poput nadzora i praćenja postupka, praćenja rada koncesionara i drugo.

Jedan od važnih elemenata primjene propisa o koncesijama na koji treba obratiti pažnju su različiti kantonalni propisi i njihova primjena, što u ovoj oblasti dovodi do značajnih razlika u provođenju postupka koncesija.

Jedan od primjera vidimo i u tome da u Federaciji BiH zakon nije precizirao fazu postupka u kojoj se pribavlja koncesija, ali je opšta praksa i najčešće koncesionari kao jedan od prvih koraka u realizaciji investicije ukoliko je zakonom zahtijevano obezbijede koncesiju za projekat. Razlike u pristupu su vidljive kroz činjenicu da je u pojedinim kantonalnim zakonima o koncesijama propisano izdavanje urbanističke saglasnosti kao jedan od uslova za dodjelu koncesije, dok se u drugim kantonima ugovor o koncesiji potpisuje i prije pribavljanja urbanističke saglasnosti.

U Izvještajima **Komisije za koncesije Federacije BiH** se ističe da propisi u BiH u oblasti koncesija nisu usaglašeni sa Direktivama EU za koncesije. Ipak, u BiH je donošeno

[14] *Zakon o koncesijama BiH SG BiH 32/02 i 56/04.*

više zakona iz oblasti koncesija, koji su u većem dijelu međusobno neusaglašeni i koji stvaraju probleme kod same dodjele koncesija. [15]

Kako je vidljivo iz Izvještaja Komisije za koncesije Federacije BiH, u cjelokupnom periodu primjene Zakona od 2002. godine do kraja 2023. nijedno Ministarstvo u FBiH nije dodijelilo koncesiju na osnovu javnog poziva/tendera, nego isključivo prema samoinicijativnim ponudama zainteresovanih investitora, budućih koncesionara. Također, nijedno Ministarstvo nije izradilo Studiju ekonomske opravdanosti, niti je odredilo ijednu potencijalnu koncesiju i pored upornog insistiranja, usmenih i pismenih obraćanja Komisije za koncesije Vladi Federacije BiH, kao i pored zaključaka koje je donio Parlament Federacije BiH prilikom usvajanja ranijih godišnjih Izvještaja Komisije za koncesije Federacije BiH.

Osim Zakona o koncesijama, Komisija u svom radu primjenjuje i Dokument o politici dodjele koncesija, zatim Pravila o postupku dodjele koncesija, Pravila o određivanju naknade za koncesije, te druge materijalne propise koji kao *lex specialis* regulišu oblast koncesija (propisi iz oblasti energije, prometa i komunikacija, voda, saobraćaja, poljoprivrede, šumarstva i drugih propisa).

Važno je istaći da **u Federaciji BiH ne postoje propisi koji definišu pojam javnog dobra, niti govore koje su to djelatnosti od opšteg interesa, pa je za svaku koncesiju potrebno utvrditi javno dobro i javni interes**. Ovakav postupak traje nepotrebno dugo i otežava dodjelu koncesije, a može se desiti i da bude okarakteriziran kao netransparentan, jer se ne zna unaprijed koje oblasti i sektore će Vlada Federacije BiH dati na koncesioniranje.[16]

Javnost u BiH je kroz medijske sadržaje upoznata sa činjenicom da problemi i izazovi u radu Komisije za koncesije Federacije traju duži niz godina, što ukazuje na kompleksnost ovog pitanja i zahtjeva institucionalne mjere u njihovom rješavanju.[17]

U Federaciji BiH na snazi je Zakon o koncesijama Federacije BiH[18], ("Službene novine Federacije BiH", br. 40/2002 i 61/2006).

---

[15] *Izvještaj o radu Komisije za koncesije Federacije Bosne i Hercegovine za 2023. godinu, Sarajevo, maj 2024, strane 43-44.*

[16] *Izvještaj o radu Komisije za koncesije Federacije Bosne i Hercegovine za 2023. godinu, Sarajevo, maj 2024., strana 7.*

[17] *https://www.hercegovina.info/vijesti/bih/federacija-bih-u-2025-od-koncesija-prihodovala-tek-105-000-km-u-komisiji-za-koncesije-samo-2-od-predvidjenih-7-clanova/257751/ (preuzeto: 10.07.2026, 14:42).*

[18] *Zakon o koncesijama Federacije BiH, ("Službene novine Federacije BiH", br. 40/2002 i 61/2006;*

Važno je naglasiti da predmet koncesije između ostalog na nivou F BiH je korištenje građevinskog zemljišta, što može biti osnov i za koncesije koje koriste zemljište za izgradnju elektroenergetskih postrojenja- solarnih i vjetroelektrana.

Oblast OIE u F BiH se reguliše saglasno Zakonu o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasnoj kogeneraciji (skraćeno OIEiEK) Federacije BiH (**SN FBiH broj 82/23). Zakon između ostalog**, definiše n**aknadu za podsticanje OIE** koju plaćaju svi krajnji kupci električne energije, a koja se koristi za podsticanje korištenja OIEiEK. [19]

Klasifikacija postrojenja OIEiEK u zavisnosti od instalisane snage, a što je bitno kod ostvarivanja prava na podsticanje, podijeljena je na:

a) **mala postrojenja,** koja se dijele na: 1) solarne elektrane instalisane snage do i uključivo 150 kW,

2) vjetroelektrane instalisane snage do i uključivo 250 kW, 3) elektrane na biomasu i biogas instalisane snage do i uključivo 500 kW.

b**) velika postrojenja**, koja se dijele na: 1) solarne elektrane instalisane snage od 150 kW, 2) vjetroelektrane instalisane snage od 250 kW, 3) elektrane na biomasu i biogas instalisane snage od 500 kW.

Svi krajnji kupci električne energije u Federaciji su obavezni da plaćaju naknadu za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora. Prosumeri ne plaćaju naknadu za podsticanje za električnu energiju koju sami proizvedu, bez obzira da li se energija direktno utroši ili se isporuči u mrežu i naknadno utroši.

Vlada Federacije, na prijedlog Ministarstva, donosi **Uredbu o podsticanju proizvodnje električne energije iz OIEiEK i određivanju naknada za podsticanje i donosi Odluku o utvrđivanju potrebnog iznosa naknade i jediničnog iznosa naknade za podsticanje za narednu godinu do 31.12. tekuće godine**.

Vrste podsticaja za OIE u FBiH:

a) pravo na podsticaj na osnovu garantovane otkupne cijene za mala postrojenja koja koriste energiju sunčevog zračenja, energiju vjetra, energiju biomase ili biogasa,

[19] *Zakon o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasnoj kogeneraciji (skraćeno OIEiEK) Federacije BiH, SN FBiH broj 82/23.*

b) pravo na podsticaj na osnovu premije utvrđene procesom aukcije za velika postrojenja,

c) pravo na podsticaj za proizvodnju električne energije iz geotermalne energije.

Regulatorna komisija donosi Pravilnik o metodologiji utvrđivanja maksimalnih vrijednosti garantovanih otkupnih cijena, zamjenske tržišne cijene i graničnih vrijednosti fiksnih premija. Potencijalni privilegovani proizvođač, koji želi da za postrojenje za proizvodnju električne energije iz OIE koje gradi ostvari pravo na podsticaj, ima pravo zaključiti predugovor za otkup električne energije, a privilegovani proizvođač, koji ostvaruje pravo, zaključuje ugovor o otkupu električne energije sa Operatorom za OIEiEK po garantovanoj otkupnoj cijeni utvrđenoj u skladu sa zakonom. Ugovorom o otkupu električne energije se, između ostalog, obavezno definiše garantovana otkupna cijena, period trajanja ugovora, tehnički podaci o postrojenju i planiranoj proizvodnji, odstupanje od prijavljenog plana proizvodnje, obaveze u pogledu dostavljanja podataka Operatoru za OIEiEK, kao i ugovorna kazna. **Ugovor o otkupu električne energije zaključuje se na period od 12 godina od dana sticanja statusa privilegovanog proizvođača. Nakon isteka ugovorenog perioda privilegovani proizvođač gubi pravo na otkup električne energije po garantovanoj cijeni.** Privilegovani proizvođač ima pravo raskinuti Ugovor o otkupu električne energije o čemu mora obavijestiti Operatora za OIEiEK najkasnije tri mjeseca prije planiranog datuma raskida Ugovora, uz prethodno naplaćivanje ugovorne kazne.

Iz Izvještaja FERK-a za 2024: propisano je da su svi snabdjevači električnom energijom za kupce u Federaciji Bosne i Hercegovine obavezni preuzeti pripadajući dio energije iz obnovljivih izvora do uspostave organizovanog tržišta električne energije za dan unaprijed. **Pravilnikom o obaveznom udjelu i preuzimanju električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije** propisani su: način izračunavanja minimalnih količina električne energije proizvedene iz OIE sa kojima OOIEEK ima zaključen ugovor o otkupu, zatim procedure preuzimanja minimalnih količina električne energije proizvedene u postrojenjima iz obnovljivih izvora energije i svih snabdjevača i procedure svih snabdjevača koji snabdijevaju krajnje kupce u Federaciji Bosne i Hercegovine da otkupljuju proizvedenu električnu energiju od proizvođača iz obnovljivih izvora energije sa kojima OOIEEK ima zaključen ugovor.

Novi Zakon o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije počeo se primjenjivati od 02.05.2024. godine. Zakonom je predviđena podijeljena nadležnost FERK-a i operatora distributivnog sistema za utvrđivanje statusa kvalifikovanog proizvođača. Imajući u vidu navedeno, FERK je donio **Pravilnik o sticanju statusa kvalifikovanog proizvođača.** Takođe, zakonom je propisano da FERK donosi **Pravilnik o metodologiji utvrđivanja**

maksimalnih vrijednosti garantovanih otkupnih cijena, zamjenske tržišne cijene i graničnih vrijednosti fiksnih premija. Zakonom o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije propisano je da referentna cijena električne energije znači cijenu električne energije koja se koristi za otkup električne energije iz postrojenja koja koriste obnovljive izvore energije i efikasnu kogeneraciju, a utvrđuje je FERK. U skladu sa navedenim, FERK je utvrdio referentnu cijenu električne energije kao proizvod ponderisane ostvarene cijene trgovine električnom energijom u Federaciji Bosne i Hercegovine u periodu od prethodnih 12 mjeseci (oktobar 2023. godine - septembar 2024. godine) imalaca FERK-ove dozvole za obavljanje djelatnosti snabdijevanja i trgovine električnom energijom i koeficijenta 0,8, koja iznosi 0,138094 KM/kWh. Referentna cijena je u primjeni od 01.01.2025. godine.

Zakonom o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije propisano je da zamjenska tržišna cijena označava cijenu po kojoj privilegovani proizvođač električne energije iz obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije, koji je ostvario pravo na podsticaj na osnovu premije utvrđene procesom aukcije (za velika postrojenja), prodaje električnu energiju Operatoru za obnovljive izvore energije i efikasnu kogeneraciju do uspostavljanja organizovanog tržišta električne energije dan unaprijed. Istim pravilnikom je propisano da FERK do 15. decembra tekuće godine za narednu godinu, utvrđuje postotak obaveznog udjela električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije, koji su obavezni preuzeti snabdjevači. Navedeni postotak služi snabdjevačima krajnjih kupaca da bi mogli planirati sredstva za nabavku propisanih količina električne energije iz obnovljivih izvora energije i utvrđuje se na osnovu planskih veličina.

Zaključno sa 2024. godinom status kvalificiranog proizvođača steklo je 519 elektroenergetskih subjekata. Kvalificirani proizvođači koji su status stekli rješenjem FERK-a u Federaciji BiH proizvodnju električne energije obavljaju u 1.172 postrojenja za korištenje OIEiEK i to: 75 hidroelektrana, 1.089 solarnih elektrana, četiri vjetroelektrane i četiri elektrane na biogas. Prema evidenciji oba ODS-a u Federaciji BiH, tokom 2024. godine, status kvalifikovanog proizvođača je steklo 149 proizvodnih objekata i to: dvije hidroelektrane i 147 solarnih elektrana.

Tabela 03- Prikaz ostvarenja proizvodnje električne energije iz postrojenja OIEiEK, zavisno od vrste tehnologije u F BiH za period 2020-2024. - Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine, Izvještaj o radu za 2024. godinu, Mostar, juni 2025. godine

OIEiEK	2020. (MWh)	2021. (MWh)	2022. (MWh)	2023. (MWh)	2024. (MWh)
HE	242.659,81	241.941,15	206.767,15	3.769.824,01	2.815.203,69
SE	33.194,67	55.532,03	87.048,52	130.248,96	294.636,15
VE	261.860,00	382.877,88	390.411,22	356.088,59	358.893,84
Elektrane na biogas	0,00	0,00	1.720,86	1.986,37	2.582,25
Ukupno	537.714,48	680.351,06	685.947,75	4.258.147,93	3.471.315,93

Ostvarena ukupna proizvodnja električne energije u Federaciji BiH u 2024. godini je iznosila 7.451,82 GWh, pri čemu je proizvodnja solarnih elektrana, malih hidroelektrana i elektrana na biogas ostvarena u iznosu od 403,90 GWh, odnosno 5,42% ukupne proizvodnje električne energije u Federaciji BiH.

Nadležna institucija za operacionalizaciju sistema podsticaja proizvodnje i otkupa električne energije iz postrojenja koja koriste OIEiEK je Operator za OIEiEK sa sjedištem u Mostaru. Operator za OIEiEK ima prihode koji se sastoje od prihoda od naknade za podsticanje, prihode od isporučene električne energije po referentnoj cijeni i prihode od administrativne naknade za obradu zahtjeva. Tokom 2024. godine iznos jedinične naknade za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije je bio 0,0012 KM/kWh bez PDV-a. („Službene novine Federacije BiH“, broj 3/24).

Ukupan iznos prikupljen od naknade za podsticanje od četiri snabdjevača koji su tokom 2024. godine snabdijevali kupce u Federaciji BiH je 7.377.865,78 KM (bez PDV-a). Prihod od prodaje električne energije po referentnoj cijeni iznosio je 913.665.680,32 KM (bez PDV-a).

Novi zakonski okvir donio je nekoliko znatnih novina. Postrojenja su podijeljena na mala i velika (po instalisanoj snazi) i uvode se FIT (feed-in tariff) i FIP (feed-in premium) šeme podsticanja. Takođe, uvode se procesi aukcija za FIT (mala postrojenja i zajednice obnovljivih izvora energije) i FIP (velika postrojenja), a postupak provodi Operator za OIEiEK. Uvedeni su pojmovi energetskog kredita, monetarnog kredita, neto mjerenja i neto obračuna, prosumera i zajednice obnovljivih izvora energije, podijeljena nadležnost FERK-a i operatora distributivnog sistema za utvrđivanje statusa kvalifikovanog proizvođača.[20]

[20] *Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine, Izvještaj o radu za 2024. godinu, Mostar, juni 2025. godine.).Strane 19; 53 -93.*

U izvještaju Operatera za OIEiEK za 2024. godinu na ime podsticaja privilegovanim proizvođačima solarnih elektrana u FBiH isplaćeno je ukupno 12.400.809,00 KM za proizvedenih 48.286.071 kWh.[21] Kada se analiziraju pojedinačne isplate podsticaja vidljivo je da iste odlaze na vlasnike većeg broja manjih postrojenja do 150 kW instalisane snage, što je još jedan pokazatelj potrebe za unapređenjem regulatornih mehanizama u ovoj oblasti.

4.2.1. Kantonalni zakonski propisi

Zakon o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasnoj kogeneraciji (skraćeno OIEiEK) Federacije BiH objavljen u SN FBiH broj 82/23 je važeći za kantone u Federaciji BiH.[22]

Na web stranici Regulatorne komisije za energetiku F BiH (FERK) dostupni su registri dozvola za OIE postrojenja i uvid u korisnike podsticaja:

> *https://www.ferk.ba/_ba/index.php/dozvole/registar-dozvola/elektricna-energija*
>
> *https://www.ferk.ba/_ba/index.php/dozvole/registar-dozvola/elektricna-energija/19340-dozvole-za-rad-za-proizvodnju-el-energije-kvalifikovani*

Napomena u vezi sa **koncesijama za mikropostrojenja**: Kako je u Federaciji BiH nadležnost za predmete koncesije koji obuhvataju izgradnju i/ili korištenje hidroenergetskih objekata instalisane snage do 5 MW, izgradnju i/ili korištenje postrojenja za pretvaranje pogonske snage vjetra u električnu energiju, izgradnju i/ili korištenje postrojenja za pretvaranje energije sunca u električnu energiju i izgradnju i/ili korištenje kombinovanih postrojenja za pretvaranje pogonske snage vjetra i energije sunca u električnu energiju, **u nadležnosti kantona**, od značaja je odredba u kantonalnim zakonima o koncesijama da ***pravno ili fizičko lice koje je vlasnik i/ili korisnik mikropostrojenja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora energije na području Kantona, instalisane snage u zbiru do 23 kW, izuzeto je iz obaveze potpisivanja koncesionog ugovora***, što je izmijenjeno u odnosu na prvobitna zakonska rješenja.

U Federaciji BiH, kantoni su usvojili kantonalne zakone o koncesijama, i uglavnom formirali komisije za koncesije koje prate provođenje ovih zakona ili su ovu nadležnost dodale u druga srodna tijela koja se formiraju na kantonalnim nivoima, ali je uočljivo da su pristupi, način

---

[21] TI BiH: IDENTIFIKOVANJE KORUPCIJSKIH RIZIKA U OBLASTI OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE, Banja Luka, 2025, strana 11.

[22] Zakon o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasnoj kogeneraciji (skraćeno OIEiEK) Federacije BiH, SN FBiH broj 82/23.

organizacije i implementacije koncesija po kantonima različito formulisani. Kroz zakonska rješenja je donesena obaveza formiranja i vođenja registara o koncesijama, međutim isti nisu u potpunosti dostupni javno, ili nisu ažurirani. **Kantoni nemaju posebne zakone o OIE i ova oblast je uređena zakonom na nivou F BiH.**

Tabelarni pregled kantonalnih propisa o koncesijama i relevantnost za projekte u oblasti OIE

KANTON	***Pravni osnov***	***Predmet koncesija***	***Dužina trajanja koncesije***	***Koncesiona naknada***
Unsko-sanski kanton	**Zakon o koncesijama** („Službeni **glasnik Unsko-sanskog kantona**“ **broj 10/03**, 7/09, 19/13, 9/17 i 18/19)[23]	**Korištenje zemljišta za** turističku i sportsko-rekreativnu djelatnost, poljoprivrednu i prehrambenu djelatnost, **proizvodnju energije iz obnovljivih izvora (postavljanje solarnih i/ili vjetroelektrana, i sl.)**[24].	Rok na koji se daje koncesija ne može biti kraći od pet godina niti duži od 30 godina. Ugovor o koncesiji može se produžiti za period koji ne može biti duži od polovine prvobitno ugovorenog roka pod uslovima potpunog ispunjenja ugovorenih koncesionih obaveza.	**J**ednokratna koncesiona naknada se plaća prije zaključivanja ugovora o koncesiji. Godišnja koncesiona naknada predstavlja naknadu za korištenje predmeta koncesije. **Naknade se utvrđuju odlukom o pokretanju postupka dodjele koncesije, na osnovu studije opravdanosti.**
Zeničko-dobojski kanton - ZDK	Zakon o koncesijama, prva verzija ***Zakon o koncesijama SN ZDK 5/03, sa kasnijim izmjenama i***	***Elektroenergetski objekti, posebno oni koji koriste OIE su prepoznati kao strateški pravac razvoja kantona***	***5-30 godina, uz mogućnost produženja do maksimalno 45 godina posebnim ugovorom.*** [26]	**-**

[23] **Zakona o koncesijama** *(„Službeni* **glasnik Unsko-sanskog kantona**“ **broj 10/03**, *7/09, 19/13, 9/17 i 18/19).*

[24] *Zakon o stvarnim pravima Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ br. 66/13 i 100/13*

[26] *Informacija o koncesijama na području Zeničko-dobojskog kantona, za 2024. godinu, juli 2025.*

Zeničko-dobojski kanton: Uputstvo za davanje saglasnosti za elektroenergetske objekte, novembar 2015. godine;

KANTON	*Pravni osnov*	*Predmet koncesija*	*Dužina trajanja koncesije*	*Koncesiona naknada*
	dopunama, kao i uvid u nacrt novog zakona iz 2018. godine.[25]			
Posavski kanton	***Zakon o koncesijama NN ŽP 6/2014***			
Tuzlanski kanton	Zakon o koncesijama („Službene novine Tuzlanskog kantona“, broj: 5/04, 7/05, 6/11, 1/13, 11/14, 12/16, 14/17 i 10/18).	Korištenje sunčeve energije u privredne svrhe je prepoznato kroz izmjene i dopune Zakona o koncesijama. Definiše se prag do 5 MW za hidroenergetske objekte, jer je ekspanzija ostalih obnovljivih izvora došla kasnije, što vidimo i kroz propise nekih drugih kantona.		Naknade za koncesije utvrđene ugovorom o koncesiji predstavljaju prihod Kantona i općina na čijem se području nalazi predmet koncesije, a raspoređuju se u omjeru 80% u korist općina i 20% u korist Kantona.
Srednjobosanski kanton	Zakon o koncesijama („Službene novine Srednjobosanskog kantona“, broj: 8/09, 6/13, 9/15, 7/20 i 10/21),	Solarne elektrane instalisane snage od 150 kW podliježu obaveznim koncesijama, osim postrojenja za vlastite potrebe i postrojenja na vlastitom objektu ili zemljištu.[27]		
Bosansko-podrinjski kanton	Zakon o koncesijama			Kantonalnim zakonom se definiše da se naknada za pravo korištenja predmeta koncesije

[25] *Zakon o koncesijama - radni materijal, Zeničko-dobojski kanton, juli 2018*

[27] *Zakon o koncesijama („Službene novine Srednjobosanskog kantona“, broj: 8/09, 6/13, 9/15, 7/20 i 10/21.*

KANTON	*Pravni osnov*	*Predmet koncesija*	*Dužina trajanja koncesije*	*Koncesiona naknada*
	- SN BPK 7/17.[28]			obračunava jednokratno i u novčanom iznosu koji ne može biti manji od 1,5 % od ukupne procijenjene vrijednosti koncesije. Godišnja naknada za korištenje koncesije obračunava se na godišnjem nivou i obračunava se u odnosu na godišnji bruto prihod nastao korištenjem javnih dobara, prirodnih bogatstava ili pružanja usluga ili po jedinici mjere - tona, m^3, m^2 i litar, ukoliko ovim Zakonom nije drugačije određeno. Naknada za koncesiju može biti ugovorena kao stalan jednak iznos i/ili kao varijabilni iznos, zavisno o posebnostima pojedine vrste koncesije. Visina godišnje naknade za koncesiju određuje se zavisno o vrsti djelatnosti, roku

[28] *Zakon o koncesijama - SN BPK 7/17*

KANTON	*Pravni osnov*	*Predmet koncesija*	*Dužina trajanja koncesije*	*Koncesiona naknada*
				trajanja koncesije, poslovnom riziku i očekivanoj dobiti, opremljenosti i površini općeg odnosno javnog dobra. Minimalni iznos godišnje naknade ne može biti manji od 10 % od prihoda.
Hercegovačko-neretvanski kanton	Zakon o koncesijama Hercegovačko-neretvanskog kantona[29]	U oblasti energetike su koncesije obavezne za sljedeće namjene: izgradnju, upravljanje i korištenje energetskih objekata i postrojenja, uključujući male hidroelektrane, solarne elektrane i parkove, vjetroparkove i bioenergetska postrojenja i ostalih energetskih postrojenja snage iznad 150kW; lokalni energetski sustavi i distribucijske mreže; postrojenja za kogeneraciju ili proizvodnju toplinske energije na lokalnoj razini.	Koncesija se može dodijeliti na rok do 30 godina, zavisno o vrsti koncesione djelatnosti i očekivanoj dobiti od njezinog obavljanja. Ako su za ostvarivanje koncesijske djelatnosti potrebna ulaganja koja zahtijevaju dulje vremensko razdoblje, ugovoreni rok može se produljiti, ali ukupno trajanje koncesije **ne smije prelaziti 45 godina.**	Sredstva ostvarena od koncesione naknade prihod su opštine na čijoj se teritoriji nalazi predmet koncesije u iznosu od 55%, a prihod Kantona u iznosu od 45%. Jedinica lokalne samouprave je dužna 50% od pripadajućeg ostvarenog prihoda od koncesione naknade utrošiti kao namjenska sredstva na području mjesne zajednice/lokalne zajednice na kojoj se nalazi predmet koncesije, a u svrhu razvoja društvene infrastrukture u lokalnoj zajednici. Iznimno, jedinica lokalne samouprave sredstva iz koncesione

[29] *Zakon o koncesijama Hercegovačko-neretvanskog kantona, SN HNK 1/20213; 7/2016; 6/2018; 9/2019; 1/2021.*

KANTON	*Pravni osnov*	*Predmet koncesija*	*Dužina trajanja koncesije*	*Koncesiona naknada*
				naknade može utrošiti i u druge namjene uz saglasnost mjesne zajednice/lokalne zajednice na kojoj se nalazi predmet koncesije.
Kanton Sarajevo	Zakon o koncesijama Kantona Sarajevo - SN Kantona Sarajevo 27/11 - [30]	Izgradnja i/ili korištenje objekata u oblasti energetike i energetskih medija (hidroenergetski objekti, termoelektrane, termoenergetski objekti, vjetroenergetski objekti, cjevovodi), instalisane snage do 5 MW, gdje je vidljivo u okviru kantonalnih propisa da solarne elektrane nisu posebno definisane ili su u okviru ovog praga.	Propisani period za dodjelu koncesije je do maksimalnih 45 godina.	
Kanton 10	Zakon o koncesijama („Narodne novine Hercegbosanske županije“ broj 3/26), uz provedbene uredbe objavljene u „Narodnim novinama HBŽ“ broj 6/26.	U oblasti energetike koncesije se dodjeljuju za izgradnju, upravljanje i korištenje energetskih objekata i postrojenja, uključujući male hidroelektrane, solarne elektrane i parkove, vjetroparkove, bioenergetska i ostala energetska postrojenja snage	Koncesija se može dodijeliti na rok do 30 godina, a ako su potrebna ulaganja koja zahtijevaju duži period, ukupno trajanje ne smije preći 45 godina. U rok se ne uračunava vrijeme pripremnih radnji, koje može trajati do pet godina, a izuzetno ukupno do sedam godina (član 9.). Ugovor se može	Naknada se može sastojati od jednokratne, stalne (fiksne), varijabilne i posebne naknade za jedinice lokalne samouprave i mjesne zajednice (član 59.). Visina naknade određuje se u postupku dodjele, a minimalne i maksimalne iznose utvrđuje Vlada

[30] *Zakon o koncesijama Kantona Sarajevo - SN Kantona Sarajevo 27/11.*

KANTON	*Pravni osnov*	*Predmet koncesija*	*Dužina trajanja koncesije*	*Koncesiona naknada*
		iznad 150 kW, za lokalne energetske sisteme i distributivne mreže, te za postrojenja za kogeneraciju ili proizvodnju toplotne energije na lokalnom nivou (član 7. stav 1. tačka c).	obnoviti najviše za polovinu prvobitno ugovorenog roka, uz prethodnu saglasnost općinskog/gradskog vijeća (član 50.).	uredbom (član 60.). Stalna i varijabilna naknada raspoređuju se 40% u korist budžeta HBŽ i 60% u korist budžeta jedinice lokalne samouprave (član 60. stav 4.). Posebna naknada je obavezna, ugovara se posebnim ugovorom s jedinicom lokalne samouprave i raspoređuje 80% jedinici lokalne samouprave i 20% mjesnim zajednicama (član 61.). Za prijenos koncesije plaća se naknada od 30% tržišne vrijednosti prijenosa (član 68.).
Zapadnohercegovački kanton	Zakon o koncesijama (NN ŽŽH 13-13)[31]	Predmet koncesije, prema odredbama ovog zakona može biti između ostalog: izgradnja i/ili korištenje energetskih objekata snage do 5 MW.		

Tuzlanski kanton- Komisija za koncesije

Uočljivo je da Tuzlanski kanton ima nešto veću vidljivost rada Komisije za koncesije, godišnji izvještaji komisije, kao i izvodi registara ugovora o koncesijama su dostupni. Kako je vidljivo iz godišnjih izvještaja Komisije za koncesije na području Tuzlanskog kantona nije dodijeljena

[31] *Zakon o koncesijama (NN ŽZH 13-13).*

nijedna koncesija u nadležnosti kantonalne uprave iz oblasti korištenja solarne energije u 2024. i u 2025. godini. [32]

Kanton Sarajevo ima ažurirane javno dostupne registre i podatke iz oblasti koncesija i korištenja resursa za OIE.

Registar aktivnih ugovora o koncesijama iz resora Ministarstva privrede Kantona Sarajevo, ažuriran sa 15.06.2026 je dostupan na linku https://mp.ks.gov.ba/sites/mp.ks.gov.ba/files/2026-06/Obrazac-KON-R-06-15.06.2026.pdf i predstavlja primjer dobre prakse na kantonalnim nivoima o informisanju javnosti o procesu dodjele koncesionih ugovora. Također, Kanton Sarajevo ide u pravcu smanjenja nameta, posebno na javni sektor kroz mehanizam oslobađanja od koncesionih naknada na području Kantona, što ukazuje da između kantona postoji pored različitih zakonskih rješenja i različit pristup kantonalnih vlasti ovim pitanjima. [33]

4.3. Republika Srpska

Za dodjelu koncesija u oblasti energetskih objekata u Republici Srpskoj nadležna je **Vlada Republike Srpske.** Nadležni organ koji vodi postupak dodjele koncesije je **Ministarstvo energetike i rudarstva,** uz saglasnost **Komisije za koncesije RS-a. U Republici Srpskoj koncesija je potrebna za izgradnju i korištenje energetskih objekata instalirane snage veće od 250 kW, te za solarna postrojenja sa fotonaponskim ćelijama na zemljištu instalirane snage veće od 250 kW.**

Koncesija **nije potrebna** za energetske objekte na biomasu i biogas, te za solarna postrojenja sa fotonaponskim ćelijama na postojećim objektima, nezavisno od instalirane snage.

U Republici Srpskoj za energetske objekte za koje je potrebna, koncesija predstavlja prvu radnju koju investitor preduzima, nakon provedenih istražnih aktivnosti, a prije pribavljanja lokacijskih uslova.

Oblast OIE je regulisana prije svega ***Zakonom o obnovljivim izvorima energije Republike Srpske - SG 15/22;*** [34]Također, značajan je i dokument **Regulatorne komisije za energetiku**

[32] *Izvještaj o radu Komisije za koncesije Tuzlanskog kantona za 2024. godinu, maj 2025. Izvještaj o radu Komisije za koncesije Tuzlanskog kantona za 2024. godinu, maj 2026.*

[33] *https://solarno.net/ukidaju-se-koncesije-na-solarnu-energiju-u-ks-2025/ (preuzeto: 12.07.2026, 14702).*

[34] *Zakon o obnovljivim izvorima energije Republike Srpske - SG 15/22;*

Republike Srpske (RERS) - Pravilnik o podsticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora. [35]RERS definiše kroz program podsticaja za mala postrojenja obavezan otkup proizvedene električne energije iz obnovljivih izvora energije po fiksnim garantovanim otkupnim cijenama od strane Operatera sistema podsticaja. Tržišna premija se primjenjuje za velika postrojenja i označava promjenjivu premiju, koju, kao podsticaj, mogu ostvariti proizvođači električne energije u velikim postrojenjima, u skladu sa zakonom, određenu kao razliku između prodajne cijene i referentne tržišne cijene i koja se usklađuje na kvartalnom nivou. Postrojenja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora za koja se može ostvariti pravo na podsticaj proizvodnje električne energije, s obzirom na instalisanu snagu, dijele se na mala i velika postrojenja. Mala postrojenja su: hidroelektrane, vjetroelektrane i solarne elektrane na zemlji instalisane snage zaključno sa 150 kW, solarne elektrane na objektima, elektrane na bio-masu i bio-gas, deponijski gas i gas iz postrojenja za tretman komunalnih otpadnih voda instalisane snage zaključno sa 500 kW. Velika postrojenja su: vjetroelektrane i solarne elektrane na zemlji instalisane snage veće od 150 kW zaključno sa 50.000 kW, solarne elektrane na objektima i elektrane na bio-gas i bio-masu, instalisane snage veće od 500 kW.

Operater sistema podsticaja obavlja administrativno-finansijske i druge operativne poslove sistema podsticaja proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora, i finansira se iz naknade za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije. Nadzor nad radom Operatera podsticaja vrše Ministarstvo i Regulatorna komisija.

Proizvođač električne energije u novim postrojenjima iz obnovljivih izvora energije može ostvariti pravo na sljedeće vrste podsticaja: pravo na pogodnosti prilikom priključenja na mrežu, pravo na obavezan otkup proizvedene električne energije po garantovanoj otkupnoj cijeni ili pravo na premiju za prodaju na tržištu ili potrošnju za vlastite potrebe za mala postrojenja, pravo na tržišnu premiju za električnu energiju koju prodaje na tržištu, utvrđenu u postupku aukcije za velika postrojenja.

Proizvođač električne energije za istu količinu električne energije ne može ostvariti pravo na obavezan otkup po garantovanoj otkupnoj cijeni i pravo na premiju. Garantovanu otkupnu cijenu i premiju za mala postrojenja utvrđuje Regulatorna komisija u skladu sa metodologijom propisanom **Pravilnikom o podsticaju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije**. Na osnovu metodologije, Regulatorna komisija, uz saglasnost Vlade, donosi **odluku o visini garantovanih otkupnih cijena i premija za mala**

[35] *RERS - Pravilnik o podsticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora.*

postrojenja. Garantovana otkupna cijena je nepromjenljiva u periodu trajanja prava na podsticaj. Premija za mala postrojenja je promjenjiva i izračunava se kao razlika između garantovane otkupne cijene za dato postrojenje i referentne tržišne cijene.

Pravo na obavezan otkup električne energije po garantovanoj otkupnoj cijeni ili pravo na premiju može se ostvariti **u trajanju do 15 godina**.

Regulatorna komisija najmanje jednom godišnje provjerava nivo garantovanih otkupnih cijena i premija za mala postrojenja. Prilikom zaključivanja ugovora o obaveznom otkupu po garantovanoj otkupnoj cijeni, odnosno ugovora o dodjeli premije za mala postrojenja, primjenjuju se garantovane otkupne cijene iz odluke koja je na snazi u vrijeme zaključivanja ugovora.

Proizvođač električne energije iz velikih postrojenja koji ispunjava uslove ima pravo na tržišnu premiju za proizvedenu električnu energiju koju prodaje na tržištu. Tržišna premija je promjenljiva i izračunava se kao razlika između prodajne cijene električne energije ponuđača iz postupka aukcije i referentne tržišne cijene, utvrđene u skladu sa zakonom. Prodajna cijena električne energije ponuđača iz postupka aukcije je nepromjenljiva u periodu trajanja prava na podsticaj. Pravo na tržišnu premiju ostvaruje se nakon sprovedenog postupka aukcije, izgradnje postrojenja i ispunjenja drugih uslova u skladu sa zakonom. **Proizvođač električne energije iz velikih postrojenja pravo na tržišnu premiju ostvaruje na period do 15 godina**.

Regulatorna komisija izdaje sertifikat proizvođaču električne energije za proizvodno postrojenje koje proizvodi električnu energiju iz obnovljivih izvora, na ekonomski isplativ način uz zaštitu životne sredine, a u kome je obezbijeđeno mjerenje svih energetskih veličina. Sertifikat je dokument koji predstavlja jedan od ključnih dokaza neophodnih za odobravanje prava na podsticaj proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i za izdavanje garancija o porijeklu proizvedene električne energije. Zaključno sa 31.12.2024. godine, u Republici Srpskoj na snazi je bilo ukupno 428 sertifikata za proizvodna postrojenja i to: **50** sertifikata za postrojenja koja koriste energetski potencijal vode, **dva** sertifikata za postrojenja koja koriste energiju koja se dobija iz biomase, **jedan** sertifikat za postrojenje koje koristi energiju koja se dobija iz biogasa i **375** sertifikata za postrojenja koja koriste neakumulisanu sunčevu energiju.

Sredstva za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora obezbjeđuju se iz: naknade za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora, prihoda od prodaje garancija o porijeklu za električnu energiju iz sistema podsticaja, prihoda po osnovu aktiviranja sredstava obezbjeđenja za preliminarno pravo na podsticaj. Krajnji kupac električne energije u Republici Srpskoj obavezan je da plaća naknadu za podsticanje

proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora kao dodatak na cijenu električne energije.

Snabdjevač električnom energijom dužan je da na računu za utrošenu električnu energiju, koji dostavlja krajnjim kupcima, odvojeno iskaže naknadu za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora. Visinu naknade za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora utvrđuje Regulatorna komisija odlukom, uz saglasnost Vlade.

Iz sredstava za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora obezbjeđuju se sredstva za: premije za električnu energiju iz obnovljivih izvora, dio troškova balansiranja, troškove rada Operatera podsticaja, dio troškova koji se odnose na funkcionisanje sistema izdavanja garancija o porijeklu, unapređenje mjera energetske efikasnosti i promovisanja proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora.

Fondu za zaštitu životne sredine i energetske efikasnosti Republike Srpske pripada 10% sredstava prikupljenih po osnovu naknade za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora, a iz kojih se sufinansira i izgradnja elektrana za vlastite potrebe.

Proizvođač električne energije iz obnovljivih izvora energije kojem je, u skladu sa propisima, isteklo pravo na obavezan otkup po garantovanoj otkupnoj cijeni, ima pravo prodavati proizvedenu električnu energiju Operateru podsticaja po cijeni koja je 10% niža od referentne tržišne cijene, koju je utvrdila Regulatorna komisija.[36]

4.3.1. Elektroenergetska postrojenja za koja je neophodno pribaviti koncesiju

Oblast koncesija u Republici Srpskoj je regulisana kroz Zakon o koncesijama Republike Srpske[37], koji je usvojen 2013. godine. Predmeti koncesije u smislu ovog zakona mogu biti***: izgradnja i korišćenje energetskih objekata instalisane snage veće od 250 kW, izuzev energetskih objekata na bio-masu i bio-gas i solarnih postrojenja sa fotonaponskim ćelijama na objektima nezavisno od instalisane snage***. Koncesije kojima se predviđa izgradnja ili rekonstrukcija objekata, postrojenja ili pogona mogu se realizovati po BOT modelu (engl. Build-Operate-Transfer), što podrazumijeva izgradnju ili rekonstrukciju i finansiranje kompletnog objekta, postrojenja ili pogona, njegovo korišćenje i predaju u svojinu koncedentu u ugovorenom roku ili po drugim modelima. Dozvoljeno je ugovaranje i

[36] *RERS - Pravilnik o podsticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora.*

[37] *Zakon o koncesijama R Srpske SG RS 59/ 13, 16/18, 70/20, 111/21.*

drugih modela za realizaciju koncesija, u skladu sa Dokumentom o politici dodjele koncesija i predmetom koncesija.

Politika dodjele koncesija uređuje se i sprovodi Dokumentom o politici dodjele koncesija koji sadrži opis privrednih i drugih oblasti u kojima se mogu dodjeljivati koncesije, ciljeve i prioritete, vrste BOT i drugih modela za dodjelu koncesije, elemente za izradu studije, kao i mjere i aktivnosti koje se preduzimaju radi ostvarivanja dugoročnih ciljeva u oblasti koncesija, utvrđenih strateškim i drugim planskim dokumentima.

Koncesiona naknada, za koncesije koje dodjeljuje Vlada dijeli se između budžeta Republike i budžeta jedinice lokalne samouprave na čijoj teritoriji se obavlja koncesiona djelatnost, u srazmjeri: 30 : 70 za razvijene jedinice lokalne samouprave, 30 : 70 za srednje razvijene jedinice lokalne samouprave, 20:80 za nerazvijene jedinice lokalne samouprave i 10 : 90 za izrazito nerazvijene jedinice lokalne samouprave. Sredstva od koncesione naknade koja, direktno ili nakon dijeljenja u srazmjeri, predstavljaju prihod budžeta jedinice lokalne samouprave koriste se namjenski, u investiciono-razvojnim projektima za: izgradnju i rekonstrukciju: primarnih infrastrukturnih objekata (vodovod, kanalizacija, toplovod, lokalni putevi i drugo) i novih privrednih kapaciteta koji su u funkciji privrednog razvoja i zapošljavanja i zaštitu životne sredine (ekologija). Namjenska sredstva jedinice lokalne samouprave koriste u skladu sa godišnjim planom utroška sredstava od koncesione naknade, koji usvaja skupština jedinice lokalne samouprave, za narednu godinu.

Član 36. Zakona o koncesijama Republike Srpske predviđa da u slučaju promjene propisa nakon zaključenja ugovora o koncesiji kojima se pogoršava položaj koncesionara ili koncedenta, ugovor se može izmijeniti, a u obimu koji je neophodan da se koncesionar, odnosno koncedent dovede u položaj u kome je bio u momentu zaključenja ugovora o koncesiji**.**

Ministarstvo energetike i rudarstva uspostavlja i vodi Registar projekata koji koriste obnovljive izvore energije. Registar projekata je jedinstvena evidencija o projektima iz obnovljivih izvora energije za proizvodnju električne energije, energije za grijanje i hlađenje i energije koja se koristi u transportu**.** Upis projekata u Registar projekata vrši Ministarstvo po službenoj dužnosti ili na osnovu podnesenog zahtjeva vlasnika projekta. Ministarstvo, po službenoj dužnosti, upisuje projekte u Registar projekata iz resorne nadležnosti Ministarstva za koje je zaključen ugovor o koncesiji.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o koncesijama SG RS 16/2018 definiše **koncesione naknade u oblasti elektroenergetike, energenata, rudarstva i geologije.** Koncesiona naknada za ustupljeno pravo u oblasti elektroenergetike, energenata, rudarstva i geologije utvrđuje se procentualno od vrijednosti planirane investicije koncesionara u rasponu od

0,5% do 5%. Koncesiona naknada za korišćenje elektroenergetskih objekata iznosi: za hidroelektrane, vjetroelektrane i solarne elektrane 0,0055 KM po proizvedenom kilovat-satu (kWh) električne energije na zvaničnom obračunskom mjestu primopredaje električne energije. [38]

Na sajtu RERS - Regulatorne komisije za energetiku Republike Srpske dostupna je evidencija postrojenja koja su ostvarila pravo na podsticaj, prema instaliranoj snazi elektrane:

https://reers.ba/evidencija-podsticaj-kategorije/solarne-elektrane-snage-250-1000-kw/

https://reers.ba/evidencija-podsticaj-kategorije/solarne-elektrane-snage-50-250-kw/

Kao i registar preliminarnih prava na podsticaj: https://reers.ba/obnovljivi-izvori/pravo-na-podsticaj-podneseni-zahtjevi/

4.3.2. Naknada za podsticanje proizvodnje električne energije iz OIE

Na osnovu Zakona o obnovljivim izvorima energije, Regulatorna komisija utvrđuje visinu naknade za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora, uz saglasnost Vlade Republike Srpske. Iznos naknade se određuje krajem tekuće godine za narednu godinu. Naknada koja se primjenjivala u 2024. godini iznosila je 0,0007 KM/kWh i utvrđena je odlukom Regulatorne komisije iz 2023. godine. Regulatorna komisija je, krajem 2024. godine, donijela Odluku o visini naknade za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora koja će se primjenjivati u 2025. godini, pri čemu je iznos naknade ostao nepromijenjen i iznosi 0,0007 KM/kWh, i u 2026. godini iznos naknade je ostao isti. https://komorars.ba/wp-content/uploads/2026/03/Odluka.pdf

U toku 2024. godine Regulatorna komisija je donijela četiri odluke i to: Odluku o visini referentne tržišne cijene električne energije u sistemu podsticaja za I kvartal u iznosu od 0,1859 KM/kWh (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 13/24), za II kvartal u iznosu od 0,1446 KM/kWh (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 37/24), za III kvartal u iznosu od 0,1476 KM/kWh (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 62/24) i za IV kvartal u iznosu od 0,2304 KM/kWh (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 92/24). Radi poređenja trenda referentnih tržišnih cijena električne energije u sistemu podsticaja, dana 09.07.2026 RERS je objavio Odluku o referentnim tržišnim cijenama za III kvartal 2026. godine koje iznose 0,1607 KM/kWh, bez poreza na dodanu vrijednost (PDV). Navedena cijena se koristi za obračun

[38] *Zakon o koncesijama R Srpske SG RS 59/ 13, 16/18, 70/20, 111/21/ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o koncesijama SG 16/2018 . strana 2.*

Zakon o električnoj energiji Republike Srpske ("SG RS", br. 68/2020, 49/2026).

premije proizvođačima koji ostvaruju pravo na premiju za električnu energiju prodatu na tržištu ili utrošenu za vlastite potrebe, pri čemu se premija utvrđuje kao razlika između odgovarajuće garantovane otkupne cijene i referentne tržišne cijene.

Vlada Republike Srpske donijela je Program o korišćenju obnovljivih izvora energije kojim se definišu ukupni ciljevi Republike Srpske o učešću energije iz obnovljivih izvora energije do 2030. godine, sektorski ciljevi po godinama, ukupni doprinosi koji se očekuju od pojedinih tehnologija, pregled vrsta i načina ostvarivanja podsticaja, količine predviđene za podsticaj po tehnologijama kao i druga pitanja od značaja za ostvarenje ciljeva utvrđenih energetskim i klimatskim planom Republike Srpske. Program je objavljen u Službenom glasniku Republike Srpske, broj 16/24.

Pravo na podsticaj proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora na kraju 2024. godine ostvarivalo je 260 proizvodnih postrojenja, od čega 15 proizvodnih postrojenja u vidu prava na podsticaj u vidu premije za električnu energiju utrošenu za vlastite potrebe ili prodaju na tržištu. Prema izvještaju koji dostavlja Operator sistema podsticaja, ukupno ostvarena proizvodnja u sistemu podsticaja u 2024. godini iznosila je 88.258.367 kWh, što je značajno manje u odnosu na prethodne godine. Od ukupno ostvarene proizvodnje električne energije koju otkupljuje OSP, za iznos od 85.523.084 kWh vrši se obavezan otkup po garantovanoj otkupnoj cijeni, a za 2.735.283 kWh ostvaruje se pravo na premiju (samo za male solarne elektrane).

Tabela 04 - **Ostvarena proizvodnja električne energije u sistemu podsticaja u 2024. godini**; Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske, Izvještaj o radu za 2024. godinu, Trebinje, septembar 2025

OSP – 2024. godina	Broj elektrana	Instalisana snaga (kW)	Ostvarena proizvodnja (kWh)
MHE	5	11.128,00	54.772.696
MSE	254	34.304,88	33.485.671
BGE	1	0	0
Ukupno	260	45.432,88	88.258.367

Tabela 05 - **Električna energija iz OIE realizovana na tržištu, po trgovcima**; Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske, Izvještaj o radu za 2024. godinu, Trebinje, septembar 2025.

Tokom 2024. godine značajan iznos električne energije proizveden iz OIE realizovan je na tržištu, prodajom električne energije po tržišnim principima. Značajan broj proizvođača električne energije odlučio je da napusti sistem podsticaja i da električnu energiju samostalno prodaje na tržištu.

Tehnologija		MHE	MSE	BGE	UKUPNO
OIE prodaja na tržištu	OIE otkup MH ERS	15.365.721	985.878	0	16.351.599
	EFT	64.843.229	59.587.572	4.638.239	129.069.040
	RES	56.819.235	9.640.647	2.715.522	69.175.403
	HIFA OIL	586.855	56.817.488	0	57.404.343
	VIBAR	7.120.229	1.457.948	0	8.578.177
	EPBIH	2.224.688	4.076.627	0	6.301.315
	PETROL	10.057.026	0	0	10.057.026
UKUPNO		157.016.982	132.566.160	7.353.761	296.936.903

Električna energija iz obnovljivih izvora koja se utroši na lokaciji postrojenja i koja se ne isporučuje u mrežu, također je evidentirana i prema podacima dobijenim od Operatora distributivnog sistema u 2024. godini iznosila je 3.144.204 kWh. Za određeni dio ovako proizvedene električne energije, kada je ostvareno pravo na podsticaj, OSP isplaćuje premiju za vlastite potrebe.

Stanje na veleprodajnim tržištima električne energije se u prethodne četiri godine drastično mijenjalo u Evropi, ali i globalno. Tokom 2021. godine su cijene energenata u Evropi dostigle nezapamćen nivo. Veleprodajne cijene električne energije su počele naglo da rastu u trećem kvartalu 2021. godine i taj uzlazni trend se nastavio do kraja 2022. godine, dostižući istorijski maksimum. Međutim, nakon neviđeno visokih cijena električne energije 2022. godine, 2023. i 2024. godine dolazi do stabilizacije cijena. U 2024. godini postignut je udio od 53,9% učešća električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora u bruto potrošnji električne energije u Republici Srpskoj, dok je učešće električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije u ukupnoj proizvodnji električne energije u Republici Srpskoj u 2024. godini iznosilo 34,5%.

Učešće (%) električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora u ukupnoj potrošnji je jedan od energetskih indikatora koji evropska institucija za statistiku Eurostat redovno objavljuje. Poređenjem podataka vidi se da se Republika Srpska sa 56,6% učešća električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora u bruto potrošnji električne energije nalazi iznad prosjeka država Europske unije.

U izvještajima **Komisije za koncesije Republike Srpske** se ističe da je veliki broj malih solarnih elektrana snage do 250 kW, koje ne ulaze u koncesioni odnos već izgrađen, a značajno je povećan broj investitora koji su u postupku dobijanja ili realizacije koncesija za izgradnju solarnih energetskih objekata velike instalisane snage. Uvidom u Izvještaje vidljivo

je da su ugovori iz oblasti izgradnje solarnih elektrana pokazatelj ekspanzije velikih projekata u oblasti OIE u Bosni i Hercegovini. [39]

Izvještaj Komisije za koncesije Republike Srpske 2025[40]: U 2025. godini zaključeno je 11 novih ugovora o koncesiji, od kojih su 6 ugovora iz oblasti elektroenergetike, i svih šest je iz oblasti izgradnje i korišćenja solarnih elektrana. Imajući u vidu da su pojedini ugovori raskinuti, trenutno se realizuje 110 ugovora o koncesiji iz oblasti elektroenergetike. Ovaj broj približno odgovara broju od 112 koncesija Vlade Republike Srpske evidentiranih u registru koncesija TI BiH, od kojih se 80 odnosi na hidroelektrane, 25 na solarne elektrane i četiri na termoelektrane.

Tabela - Broj aktivnih ugovora u oblasti energetike u 2025. godini - izvor: Komisija za koncesije Republike Srpske: Izvještaj o radu i finansijski izvještaj Komisije za koncesije Republike Srpske za 2025. godinu, Banja Luka, april 2026.

Tabela 11 - Broj aktivnih ugovora u oblasti energetike u 2025. godini:

Oblast	**Broj ugovora**
Male hidroelektrane19	69
Hidroelektrane	10
Termoelektrane20	4
Vjetroelektrane	3
Solarne elektrane	24
UKUPNO	**110**

Poreska uprava Republike Srpske Komisiji dostavlja podatke o uplatama koncesione naknade za prethodnu godinu. Na osnovu ovih izvora, Komisija konstatuje da je ukupan iznos koncesione naknade, uplaćen u budžet Republike Srpske u 2025. godini, iznosio **45.119.817 KM** (četrdeset pet miliona sto devetnaest hiljada osamsto sedamnaest konvertibilnih maraka).

---

[39] *Komisija za koncesije Republike Srpske: Izvještaj o radu i finansijski izvještaj Komisije za koncesije Republike Srpske za 2023. godinu, Banja Luka, april 2024.*

Komisija za koncesije Republike Srpske: Izvještaj o radu i finansijski izvještaj Komisije za koncesije Republike Srpske za 2024. godinu, Banja Luka, april 2025.

[40] *Komisija za koncesije Republike Srpske: Izvještaj o radu i finansijski izvještaj Komisije za koncesije Republike Srpske za 2025. godinu, Banja Luka, april 2026.*

Prema klasifikaciji vrste prihoda budžeta Republike Srpske, uplate koncesione naknade vode se i knjiže na sljedeće vrste prihoda: **VP 722492** - Koncesiona naknada za korišćenje elektroenergetskih objekata (vrsta prihoda na koju se knjiže uplate koncesione naknade iz oblasti energetike - termoelektrane, hidroelektrane, male hidroelektrane, solarne elektrane, vjetroelektrane i dr.) i **VP 721112** Prihod od davanja prava na eksploataciju prirodnih resursa, a što je vrsta prihoda na koju se knjiže uplate po osnovu jednokratne koncesione naknade.

Tabela 02 - Prikaz prikupljenih sredstava na ime jednokratnih i godišnjih koncesionih naknada u Republici Srpskoj, za 2025. godinu - Komisija za koncesije Republike Srpske: Izvještaj o radu i finansijski izvještaj Komisije za koncesije Republike Srpske za 2025. godinu, Banja Luka, april 2026.

Vrsta prihoda:	Koncesiona naknada 01.01.-31.12.2025
VP 722492	24.640.981 KM
VP 722424	11.178.036 KM
VP 721112	6.897.918 KM
VP 722491	2.402.882 KM
UKUPNO:	45.119.817 KM

U Izvještaju Komisije za koncesije Republike Srpske, navodi se da postoji potreba da nadležni organ inovira propise iz oblasti koncesija (izrada novog Zakona o koncesijama). Unapređenje pravnog okvira treba biti usmjereno ka jasnijem definisanju odgovornosti i postupanju institucija koje učestvuju u postupku dodjele koncesija, te s tim u vezi i uslova za dodjelu, sagledavanja i ocjene studija opravdanosti, sadržaja ugovora te praćenja i razmjene informacija i dokumenata.[41]

4.4. Brčko distrikt BiH

Na nivou Distrikta oblast koncesije regulisana je **Zakonom o koncesijama Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", br. 41/2006, 19/2007 i 2/2008).**[42]

[41] *Komisija za koncesije Republike Srpske: Izvještaj o radu i finansijski izvještaj Komisije za koncesije Republike Srpske za 2025. godinu, Banja Luka, april 2026.*

[42] *Zakon o koncesijama Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", br. 41/2006, 19/2007 i 2/2008)*

Na području Brčko distrikta usvojen je i Zakon o obnovljivim izvorima energije i efikasnoj kogeneraciji i isti objavljen u SG Brčko distrikta BiH broj 22/2022.[43] Na taj način definisan je pravni osnov za oblast korištenja prirodnih resursa u oblasti OIE, kao i koncesiono dobro i uslovi za korištenje koncesija.

Razvrstavanje i certifikovanje postrojenja za proizvodnju električne i toplotne energije iz obnovljivih izvora energije, u zavisnosti od instalirane snage postrojenja iz obnovljivih izvora energije dijele se na:

a) postrojenja instalirane snage manje od 1 MW;

b) postrojenja instalirane snage od 1 MW i više MW.

Klasifikacija postrojenja za koja se može ostvariti pravo na podsticaj s obzirom na instaliranu snagu dijele se na mala i velika postrojenja. Mala postrojenja su**: hidroelektrane, vjetroelektrane i solarne elektrane na zemlji instalirane snage zaključno sa 150 kW; i solarne elektrane na objektima, elektrane na biomasu i bioplin, deponijski plin i plin iz postrojenja za tretman komunalnih otpadnih voda instalirane snage zaključno sa 500 kW.** Velika postrojenja su: hidroelektrane instalirane snage veće od 150 kW zaključno sa 10.000 kW; vjetroelektrane i solarne elektrane na zemlji instalirane snage veće od 150 kW; i solarne elektrane na objektima i elektrane na bioplin i biomasu, instalirane snage veće od 500 kW. Certifikat za proizvodno postrojenje izdaje se proizvođaču električne energije za proizvodno postrojenje koje proizvodi električnu energiju iz obnovljivih izvora energije na ekonomski isplativ način uz zaštitu životne sredine i u kojem je osigurano mjerenje svih energetskih veličina.

Certifikat za proizvodno postrojenje izdaje DERK, saglasno propisima na nivou Bosne i Hercegovine. Izuzetno, certifikat za proizvodno postrojenje instalirane snage zaključno sa 1 MW, izdaje nadležno odjeljenje Distrikta uz ispunjenje ostalih kriterija propisanih zakonom. Za proizvodno postrojenje instalirane snage do 50 kW certifikat zamjenjuje deklaracija o priključku izdana od strane operatora distributivnog sistema.

Služba za sistem podsticaja za OIE Brčko distrikta je nadležna za obavljanje administrativno-finansijskih i drugih operativnih poslova sistema podsticaja proizvodnje energije iz obnovljivih izvora energije. Garancija o porijeklu električne energije iz obnovljivih izvora energije izdaje se na zahtjev proizvođača električne energije iz obnovljivih izvora energije za koju ne ostvaruje pravo na podsticaj ili na zahtjev SSP-a za električnu energiju za koju je

[43] *Zakon o obnovljivim izvorima energije i efikasnoj kogeneraciji, SG Brčko distrikta BiH broj 22/2022.*

ostvareno pravo na podsticaj. Garancija o porijeklu izdaje se za jediničnu količinu proizvedene energije od 1 MWh.

Nadležnost za koncesije u Brčko distriktu je na nadležnim Odjeljenjima i u okviru Vlade Distrikta. Vlada za svaku pojedinačnu koncesiju o kojoj odlučuje imenuje Komisiju prema aktuelnim javnim pozivima.

4.4.1. Mjere podsticaja za proizvodnju i korištenje energije iz OIE

Proizvođač električne energije iz obnovljivih izvora energije može ostvariti pravo na sljedeće vrste podsticaja: pravo na pogodnosti prilikom priključenja na mrežu; pravo na obavezan otkup proizvedene električne energije po garantovanoj otkupnoj cijeni ili pravo na premiju za prodaju na tržištu ili potrošnju za vlastite potrebe za mala postrojenja; pravo na tržišnu premiju za električnu energiju koju prodaje na tržištu, utvrđenu u postupku aukcije za velika postrojenja; drugi podsticaji fizičkim licima u skladu sa zakonom. Proizvođač električne energije za istu količinu električne energije ne može ostvariti pravo na obavezan otkup po garantovanoj otkupnoj cijeni i pravo na premiju.

Uslovi za ostvarivanje prava na podsticaj: su da proizvođač električne energije iz obnovljivih izvora energije: proizvodi električnu energiju u malim ili velikim postrojenjima; količine električne energije, odnosno instalirani kapaciteti proizvodnih postrojenja ne prelaze tehnološke kvote za određenu godinu utvrđene Programom; posjeduje certifikat za proizvodno postrojenje; i u proizvodno postrojenje nije ugrađena korištena oprema.

U Brčko distriktu projekti solarnih elektrana se posmatraju integrisano i zakon prepoznaje prakse usitnjavanja pojedinačnih postrojenja, što je vidljivo kroz sljedeće odredbe: u slučaju izgradnje više solarnih elektrana na istom objektu, sve izgrađene elektrane smatraju se jednim postrojenjem u pogledu instalirane snage, a u svrhu određivanja vrste i visine podsticaja novoizgrađene solarne elektrane. Za solarnu elektranu na zemlji moguće je ostvariti pravo na podsticaj, odnosno preliminarno pravo na podsticaj u vidu obaveznog otkupa ukoliko je rastojanje te elektrane od elektrane za koju je već ostvareno pravo na podsticaj ili preliminarno pravo na podsticaj u vidu obaveznog otkupa najmanje jednako ili veće od dvostrukog umnoška instalirane snage izražene u kW te elektrane, izraženo u metrima. S obzirom na model ovakvog zakonskog rješenja, možemo reći da se radi o dobroj praksi, te da se u kontekstu najava uređenja zakonskih i podzakonskih akata u oblasti izgradnje elektroenergetskih postrojenja (posebno solarnih elektrana), koncesija i prava na podsticaj mogu očekivati izmjene i u entitetima i promjenu pristupa u odnosu na dosadašnju praksu. Izvor: Zakon o obnovljivim izvorima energije i efikasnoj kogeneraciji Brčko distrikta

Bosne i Hercegovine, ("Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", br. 22/2022), Član 24 (Dodatni uslovi za ostvarivanje prava na podsticaj). [44]

Pravo na obavezan otkup po garantovanoj cijeni ili pravo na premiju: proizvođač električne energije iz malih postrojenja, koji ispunjava uslove zakona, ima pravo na jedan od sljedećih podsticaja: pravo na obavezan otkup proizvedene električne energije u cijelosti ili djelimično po garantovanoj otkupnoj cijeni; ili pravo na premiju za proizvedenu električnu energiju koju prodaje na tržištu ili koju koristi za vlastite potrebe. Pravo na obavezan otkup električne energije po garantovanoj otkupnoj cijeni ili pravo na premiju mogu se ostvarivati do maksimalno deset godina.

Utvrđivanje garantovane otkupne cijene i premije za mala postrojenja: Vlada na prijedlog nadležnog odjeljenja donosi **pravilnik kojim se propisuje metodologija za utvrđivanje visine garantovane otkupne cijene i premije za mala i velika postrojenja**. Garantovana otkupna cijena je nepromjenjiva u periodu trajanja prava na podsticaj i sastoji se od: referentne cijene za obavezni otkup električne energije; i iznosa koji se utvrđuje kao naknada specifičnih troškova izgradnje, rada i održavanja postrojenja koja koriste obnovljive izvore energije ili efikasnu kogeneraciju, a koji se ne nadoknađuje iz referentne cijene za obavezni otkup.

Garantovana otkupna cijena je ista ili veća od referentne cijene za obavezni otkup električne energije.

Premija za mala postrojenja je promjenjiva i izračunava se kao razlika između garantovane otkupne cijene utvrđene u trenutku ostvarivanja prava na podsticaj i referentne tržišne cijene.

Referentnu tržišnu cijenu utvrđuje nadležno odjeljenje na prijedlog SSP-a, do 10. u mjesecu za prethodni kvartal, kao prosječnu ostvarenu veleprodajnu cijenu ostvarenu u prethodnom kvartalu na dvije berze u zemljama u okruženju.

Prilikom zaključivanja ugovora o obaveznom otkupu po garantovanoj otkupnoj cijeni, odnosno ugovora o dodjeli premije za mala postrojenja, primjenjuju se garantovane otkupne cijene iz odluke koja je na snazi u vrijeme zaključenja ugovora.

Tržišna premija: Proizvođač električne energije iz velikih postrojenja koji prodaje električnu energiju na tržištu i koji ispunjava uslove ima pravo na tržišnu premiju. Tržišna premija je

[44] *Zakon o obnovljivim izvorima energije i efikasnoj kogeneraciji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, ("Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", br. 22/2022), strane 15-16.*

promjenjiva i izračunava se kao razlika između prodajne cijene električne energije ponuđača iz postupka aukcije i referentne tržišne cijene.

Pravo na tržišnu premiju ostvaruje se nakon izgradnje postrojenja, provedenog postupka aukcije i ispunjenja drugih uslova u skladu sa zakonom. Proizvođač električne energije iz velikih postrojenja pravo na tržišnu premiju ostvaruje na period od maksimalno 10 godina.

Registar projekata je jedinstvena evidencija o projektima iz obnovljivih izvora energije koju uspostavlja i vodi SSP. [45]

5. UPOREDNA ANALIZA I KLJUČNI IZAZOVI

1. Uvodna razmatranja

Analizom pravnog okvira u BiH na svim nivoima uočavaju se različiti pristupi koncesijama u oblasti obnovljivih izvora energije. Kada se posmatra pravni okvir na različitim institucionalnim nivoima u BiH, razlike su uočljive u formulaciji pragova za postrojenja koja potpadaju pod koncesionu obavezu, čak i ako su pragovi jednaki, dužini trajanja koncesionog perioda i fazama u kojima se započinje priprema zahtjeva za koncesiju.

Istovremeno, same komisije za koncesije na svim nivoima u BiH kroz svoje godišnje izvještaje identifikuju različite izazove sa kojima se suočavaju i koji se ponavljaju iz godine u godinu.

U nastavku se najprije uporedno prikazuju ključne zakonske odredbe (trajanje koncesija, pragovi snage i balansna odgovornost), a zatim se analizira kako te razlike stvaraju pogodnosti za manja postrojenja i podstiču praksu parcelizacije projekata. Na kraju se, na osnovu statističke analize registra koncesija, prikazuju konkretni primjeri rasparčavanja elektrana na OIE i njihov obim.

2. Različiti pristupi i zakonske odredbe vezane za koncesije

2.1. Period trajanja koncesija na izgradnju objekata koji koriste OIE

U pogledu trajanja koncesionog ugovora u BiH imamo različita zakonska rješenja. Period trajanja koncesije određuje se u ugovoru o koncesiji. Period trajanja koji je propisan zakonom najčešće ne može biti duži od 30 godina. U situacijama u kojima je sama investicija većeg obima ovaj rok se može produžiti, ali ne može biti duži od 50 godina.

[45] *Zakon o obnovljivim izvorima energije i efikasnoj kogeneraciji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, ("Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", br. 22/2022).*

Kod projekata iz oblasti obnovljivih izvora energije, posebno korištenja energije sunca i vjetra, u Republici Srpskoj najčešće se koncesije ugovaraju do maksimalnog trajanja od 50 godina. Podaci iz registra koncesija pokazuju, međutim, da je u praksi standardno trajanje 30 godina (168 od 300 ugovora s poznatim trajanjem, odnosno 56%), dok se ugovori na 50 i više godina (59 koncesija) uglavnom odnose na veće hidroenergetske i termoenergetske objekte u Republici Srpskoj, a u manjoj mjeri na objekte solarnih i vjetroelektrana, koje su veće instalisane snage i samim tim čine i investiciono zahtjevnije projekte.

Za kantone FBiH podaci su pobliže dati u dijelu analize za svaki kanton pojedinačno, ali uglavnom je predviđeno trajanje do 45 godina.

Možemo izdvojiti primjer Zakona o koncesijama Brčko distrikta, gdje je predviđeno maksimalno trajanje korištenja koncesije do 30 godina i gdje je zakonom definisana mogućnost produženja roka, ali bez definisanja maksimalnog perioda, već se isti određuje na osnovu ugovora, a prema odredbama zakona iz oblasti koncesija.

2.2. Pragovi snage za koje je obavezna koncesija

Pored trajanja, razlike su prisutne kod formulisanja pragova snage. U kantonima FBiH su različito formulisani pragovi za elektroenergetske objekte/postrojenja za koje je obavezno tražiti koncesiju, pa tako imamo situaciju da su koncesije potrebne u Srednjobosanskom kantonu za solarne elektrane od 150 kW, osim za elektrane za vlastite potrebe i na vlastitom zemljištu, a u Unsko-sanskom kantonu zakon definiše prag do 5 MW. Ukoliko na nivou kantona korištenje građevinskog zemljišta može biti predmet koncesije, onda se u tom slučaju koncesija može tražiti za sve vrste elektroenergetskih objekata, što je prema kantonalnim zakonima o koncesijama često slučaj. Izvor: Vodič za investitore - USAID.

2.3. Krovne instalacije

Postoji i određena pravna praznina za krovne instalacije: generalno, koncesija nije potrebna za solarna postrojenja na objektima (krovovima) bez obzira na instalisanu snagu u Republici Srpskoj, dok je u Federaciji BiH bilo različitih zakonskih rješenja, što je značajno otežavalo gradnju. Na taj način dijelu investitora se omogućava da grade postrojenja na halama i različitim industrijskim objektima, bez koncesionih naknada javnim budžetima, što je također pitanje kojem treba posvetiti pažnju u cilju iznalaženja efikasnijih i usklađenih modela.

Prema navedenom, jasno je da su pristupi u ovoj oblasti diferencirani i da u narednom periodu treba raditi na usaglašavanju propisa i same regulative, da bi se oblast koncesija, posebno u oblasti korištenja obnovljivih izvora energije, mogla kontinuirano unapređivati u cjelini.

3. Balansiranje i balansna odgovornost

Balansna odgovornost predstavlja odgovornost svake licencirane strane pojedinačno i ukupno na nivou balansno odgovorne strane da ostvarene razmjene električne energije (prijemi i/ili isporuke) budu u balansu sa odgovarajućim dnevnim rasporedom za svaki balansni interval.[46]

Balansna grupa obnovljivih izvora energije je grupa koju čini jedan ili više proizvođača električne energije iz obnovljivih izvora energije koji su ostvarili pravo na podsticaj u vidu obaveznog otkupa.[47]

Kada se razmatra balansna odgovornost, važno je razmotriti izloženost javnih preduzeća u elektroenergetskom sistemu BiH, u okviru kojih su nadležne operativne jedinice koje preuzimaju troškove balansne odgovornosti. Također, ovo je pitanje bitno i za krajnje kupce električne energije, koji pored finansiranja garantovane otkupne cijene svojim plaćanjem finansiraju u cjelini ili djelimično i troškove balansiranja za mala postrojenja u sistemu podsticaja. U tom smislu mala postrojenja se ne posmatraju kao komercijalni učesnici na tržištu električne energije i njihov poslovni rezultat je uslovljen, pored proizvodnih rezultata u poslovnoj godini, i sistemom podsticaja, čime se dovode u povoljniji položaj na tržištu, sa manjim troškovima poslovanja.

Kako je ovo pitanje različito uređeno na pojedinim nivoima, u nastavku se daje pregled rješenja u Republici Srpskoj, Federaciji BiH i Brčko distriktu BiH.

3.1. Republika Srpska

Balansiranje proizvođača električne energije iz obnovljivih izvora vrši se u skladu sa propisima koji uređuju ovu oblast. Troškovi balansiranja proizvođača električne energije za koju je ostvareno pravo na podsticaj u vidu obaveznog otkupa i čija je ukupna instalisana snaga u jednom ili više malih postrojenja manja ili jednaka 150 kW nadoknađuju se iz naknade za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora. Proizvođač električne energije za koju je ostvareno pravo na podsticaj u vidu obaveznog otkupa član je balansne grupe obnovljivih izvora energije. Operater podsticaja je balansno odgovoran za balansnu grupu obnovljivih izvora energije.

---

[46] *DERK BiH- Publikacija Koncept pomoćnih usluga za balansiranje elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine, mart 2014, strana 5.*

[47] *Zakon o obnovljivim izvorima energije Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 15/22 od 03.03.2022)*

Proizvođač električne energije koji je ostvario pravo na podsticaj proizvodnje električne energije u jednom ili više malih postrojenja čija je ukupna instalisana snaga veća od 150 kW prijavljuje dnevni raspored rada Operateru podsticaja i snosi troškove balansiranja.

Proizvođač električne energije u velikim postrojenjima koji ostvaruje pravo na tržišnu premiju odgovoran je za balansiranje i plaća troškove balansiranja proizvodnje.

Proizvođač koji je prije stupanja na snagu zakona stekao pravo na podsticaj u vidu obaveznog otkupa po garantovanoj otkupnoj cijeni, do isteka prava na podsticaj član je balansne grupe obnovljivih izvora energije. Proizvođač čija je ukupna instalisana snaga proizvodnih postrojenja manja ili jednaka 500 kW, koji je prije stupanja na snagu zakona stekao pravo na podsticaj u vidu obaveznog otkupa po garantovanoj otkupnoj cijeni, do isteka prava na podsticaj ne prijavljuje dnevni raspored rada Operateru podsticaja i ne snosi troškove balansiranja.[48]

3.2. Federacija BiH

Prosumeri iz kategorije domaćinstava nisu balansno odgovorni, te su njihovi snabdjevači odgovorni za njihovo balansiranje.

Kvalifikovani proizvođači koji imaju potpisan važeći ugovor sa Operatorom za OIEiEK, priključeni na prenosnu mrežu i distributivnu mrežu, su balansno odgovorni.

Kvalifikovani proizvođači plaćaju troškove balansiranja u svojim balansnim grupama. S ciljem planiranja proizvodnje iz OIE i obračuna troškova balansiranja, svi kvalifikovani proizvođači su dužni redovno dostavljati svoje planove proizvodnje električne energije za naredni dan na nivou balansnog intervala, u skladu sa važećim propisima. Svoje planove proizvodnje kvalifikovani proizvođači istovremeno dostavljaju balansno odgovornoj strani za balansnu grupu kojoj pripadaju i Operatoru za OIEiEK.

Operator za OIEiEK uspostavlja Balansnu grupu OIE i može prenijeti balansnu odgovornost za Balansnu grupu OIE na drugu balansno odgovornu stranu, radi smanjivanja troškova balansiranja. Članovi Balansne grupe OIE su odgovorni za balansiranje i plaćaju troškove balansiranja sopstvene proizvodnje Operatoru za OIEiEK. Sredstva za pokriće troškova balansiranja Balansne grupe OIE osigurava Operator za OIEiEK iz naplate troškova balansiranja članova Balansne grupe OIE.[49]

---

[48] *Zakon o obnovljivim izvorima energije Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 15/22 od 03.03.2022)*

[49] *Zakon o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasnoj kogeneraciji (skraćeno OIEiEK) Federacije BiH (**SN FBiH broj 82/23**)*

3.3. Brčko distrikt BiH

Balansna odgovornost je u okviru nadležnosti Službe za sistem podsticaja (SSP). Proizvođač električne energije za koju je ostvareno pravo na podsticaj u vidu obaveznog otkupa član je balansne grupe obnovljivih izvora energije. SSP je balansno odgovoran za balansnu grupu obnovljivih izvora energije. Proizvođač električne energije koji je ostvario pravo na podsticaj proizvodnje električne energije u jednom ili više malih postrojenja, čija je ukupna instalirana snaga manja ili jednaka 150 kW, ne prijavljuje dnevni raspored rada SSP-u i ne snosi troškove balansiranja.

Proizvođač električne energije koji je ostvario pravo na podsticaj proizvodnje električne energije u jednom ili više malih postrojenja čija je ukupna instalirana snaga veća od 150 kW prijavljuje dnevni raspored rada SSP-u i snosi troškove balansiranja.

Proizvođač električne energije u velikim postrojenjima koji ostvaruje pravo na tržišnu premiju odgovoran je za balansiranje i plaća troškove balansiranja proizvodnje u skladu sa Zakonom o električnoj energiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Troškove koji nastanu pri obavljanju poslova balansiranja SSP prenosi na članove balansne grupe obnovljivih izvora. Sredstva za pokriće troškova balansiranja balansne grupe obnovljivih izvora energije osigurava SSP iz sljedećih izvora: naplate troškova balansiranja balansne grupe obnovljivih izvora energije i naknade za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije.[50]

3.4. Potreba za redefinisanjem pristupa balansnoj odgovornosti

Pregled pokazuje da su, posebno u RS i Brčko distriktu, mala postrojenja do 150 kW oslobođena troškova balansiranja. U prethodnim fazama razvoja sektora OIE, kada je bilo neophodno da se dostignu određeni nivoi proizvodnje i broj proizvođača, ovakve mjere su bile opravdane, ali trenutno, sa pokazateljima na koje smo se osvrnuli i kroz ovu analizu, važno je da donosioci odluka razmotre i drugačije modalitete, koji su više tržišno orijentisani.

Jedna od mjera koja treba da bude preporuka ove analize je i djelovanje u smislu izmjena i dopuna zakonskih rješenja, da bi se redefinisali pragovi i drugačije koncipirao pristup preuzimanja balansne odgovornosti od strane javnih preduzeća iz elektroenergetskog sektora ili drugog nadležnog organa.

Efekat redefinisanja pristupa balansnoj odgovornosti može teoretski da dovede do manjeg interesa za usitnjavanje postrojenja, ali samo zajedno sa drugim mjerama i uz ekspertsku

[50] *Zakon o obnovljivim izvorima energije i efikasnoj kogeneraciji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", br. 22/2022)*

analizu scenarija kojim bi se redefinisao regulatorni okvir u ovom dijelu. Na taj način i troškovi koje imaju javna preduzeća u okviru jedinica odgovornih za balansiranje bi bili optimizovani i dugoročno mogli da se usmjere u dalji razvoj sektora.

4. Pogodnosti koje manji (vještački podijeljeni) projekti uživaju u odnosu na velike

Kada se posmatraju koncesije u oblasti obnovljivih izvora, da bi se cjelokupna problematika sagledala u cijelosti, pored izbjegavanja koncesionih naknada potrebno je uporedno analizirati odredbe po kojima se dodjeljuju podsticaji za obnovljive izvore, jer mali proizvođači koji grade postrojenja po olakšanim procedurama i bez plaćanja koncesionih naknada istovremeno najčešće ostvaruju i veći obim podsticaja proizvodnje, kroz neki od zakonski predviđenih modela.

Pogodnosti koje uživaju manji projekti obnovljivih izvora energije (OIE) u odnosu na velike projekte definisane su entitetskim zakonima o OIE, kao i podzakonskim aktima iz oblasti podsticaja, klasifikacije objekata i benefita koje ova postrojenja ostvaruju kao zakonom garantovana prava.

Mala postrojenja imaju pristup podsticajnim sredstvima u vidu garantovanih otkupnih cijena i druge podsticaje, kao i pokrivene troškove balansiranja u cjelini ili djelimično, a ovi benefiti se koriste onoliko dugo koliko traju ugovori o obaveznom otkupu, što zavisno od institucionalnog nivoa može biti 10 - 15 godina, jer zakonska rješenja nisu u tom smislu uniformna na nivou BiH. Istovremeno, mala postrojenja nemaju obavezu plaćanja koncesionih naknada, a ukupna procedura i broj dokumenata i dozvola koje pribavljaju u procesu izgradnje su značajno jednostavniji.

Najčešći model podsticaja koji investitori traže, a koji je i najznačajniji za siguran i brži povrat investicije, je garantovani otkup po cijenama definisanim u momentu potpisivanja ugovora o garantovanom otkupu električne energije iz OIE. Pored toga, mala postrojenja u sistemu podsticaja imaju i benefite u smislu balansne odgovornosti i na taj način manje ukupne troškove rada solarne elektrane.

4.1. Primjer Federacije BiH

Možemo se osvrnuti na Zakon o OIE Federacije BiH. Investitori kroz „status malog postrojenja" ostvaruju niz ekonomskih prednosti:

- **Status privilegovanog proizvođača i garantovani otkup:** mala postrojenja (u FBiH solari do 150 kW) imaju pravo na garantovane otkupne cijene (Feed-in Tariff - FIT).

Ovo im osigurava stabilan prihod tokom 12 godina, bez obzira na tržišne promjene, i definiše se ugovorima sa nadležnim tijelom za podsticaje iz OIE na nivou FBiH.

- **Izbjegavanje tržišnog rizika:** velika postrojenja moraju učestvovati u FIP aukcijama (Feed-in Premium), gdje dobijaju samo fiksnu premiju na tržišnu cijenu, što ih izlaže riziku slobodnog tržišta. Mala postrojenja u sistemu podsticaja, odnosno garantovanih otkupnih cijena ovaj rizik u potpunosti izbjegavaju.
- **Oslobađanje od troškova balansiranja:** prema zakonu u FBiH, dok su domaćinstva (prosumeri) oslobođena, kvalifikovani proizvođači postaju balansno odgovorni, ali se troškovi balansiranja balansne grupe OIE i dalje dijelom namiruju iz zajedničkog fonda prikupljenog od potrošača, što je značajan benefit za mala postrojenja u sistemu podsticaja.

4.2. Mehanizmi prenošenja troškova na građane

Pogodnosti koje investitori ostvaruju kroz izgradnju malih postrojenja koja su u sistemu podsticaja direktno se finansiraju od strane građana i privrede kroz naknadu za podsticanje OIE, koja se iskazuje na računima za električnu energiju.

Naknada koju plaćaju svi krajnji kupci električne energije koristi se za isplatu garantovanih cijena i premija privilegovanim proizvođačima, koji, kada se dugoročno posmatra, mogu da iscrpe sredstva namijenjena energetskoj tranziciji i da ukupan razvoj sektora OIE u BiH usmjere u jednom pravcu, bez optimizacije u upravljanju sredstvima iz naknada za OIE, uz istovremeno nedovoljno korištenje mehanizma koncesija tamo gdje postoje osnove za istu.

Upravo ova kombinacija pogodnosti – podsticaji, pokriveni troškovi balansiranja i izostanak koncesionih obaveza – predstavlja glavni ekonomski motiv za vještačko dijeljenje projekata, što je predmet narednog dijela analize.

5. Mehanizmi zaobilaženja koncesija kroz parcelizaciju projekata i procjena gubitaka javnih prihoda

Praksa „parcelizacije“, odnosno usitnjavanja velikih energetskih projekata, a posebno solarnih elektrana, na manje jedinice zasnovana je na zakonski definisanoj klasifikaciji pragova malih i velikih postrojenja prema instalisanoj snazi.

Pragovi snage postrojenja kao motivacija za parcelizaciju: investitori u navedenoj situaciji mogu da koriste različite zakonske pragove kako bi velike projekte prikazali kao niz manjih, čime izbjegavaju stroži nadzor i koncesione naknade (jednokratne i godišnje za svaku godinu eksploatacije koncesionog dobra, što je kod solarnih elektrana od 30 do 50 godina). Na ovaj način budžeti lokalnih zajednica, kao i entiteta ili kantona, zavisno od

lokacije postrojenja i nadležne institucije, ostaju bez značajnih sredstava za razvoj i unaprjeđenje infrastrukture.

5.1. Modaliteti zaobilaženja instituta koncesije

Investitori u BiH mogu u uslovima postojeće zakonske regulative projekte velike instalisane snage (prvenstveno solarne parkove) prikazati kao niz malih, nezavisnih elektrana. Vidjeli smo kroz prethodnu analizu da institucije u sektoru prepoznaju ove prakse. Međutim, trenutna zakonska rješenja ne prepoznaju dovoljno ovaj izazov i ne razvijaju preventivne mehanizme sprečavanja ovakvih praksi.

Dobrim dijelom današnja situacija je posljedica ranijeg ubrzanog razvoja sektora OIE sa ciljem dostizanja što većeg udjela energije iz obnovljivih izvora. Izvještaji regulatornih komisija u BiH pokazuju da su sadašnji udjeli energije iz obnovljivih izvora u BiH iznad prosjeka u EU.

Jedan od čestih modela kako se usitnjavaju elektroenergetski projekti je kada se kroz registraciju na različita pravna lica ili često kroz fazno označavanje postrojenja instalisane snage prema zakonskom zahtjevu za mala postrojenja, pod numerisanim nazivima (npr. „Solar 1“, „Solar 2“) na istoj ili susjednim katastarskim parcelama, koristeći zajedničku priključnu infrastrukturu, zadržava status pojedinačnih malih postrojenja, uz istu vlasničku strukturu.

Izbjegavanje ekoloških i administrativnih obaveza: manji projekti su uglavnom izuzeti od obaveze izrade detaljnih studija uticaja na životnu sredinu i provođenja javnih izlaganja, što značajno ubrzava i pojeftinjuje proces izgradnje, ali potencijalno može biti na štetu javnog interesa.

5.2. Primjer u Republici Srpskoj

10 MSE na zemlji × 149,00 kW = 1,49 MW ukupno instalisane snage. Svaka od elektrana se gradi kao poseban objekat, na posebnoj k.č., koje su uglavnom u neposrednoj blizini, jedna do druge, i kroz sistem dozvola i dokumentacije registruje se kao zasebno malo energetsko postrojenje i može da uđe u sistem podsticaja sa garantovanom otkupnom cijenom i sigurnim povratom investicije u periodu do 15 godina, koliko mogu da traju ugovori o obaveznom otkupu.

Povrat investicije kod izgradnje solarnih elektrana značajno zavisi od cijene i kvaliteta opreme, ukupnih troškova izgradnje, specifičnih zahtjeva, produktivnosti izgrađene elektrane, kvalitetnog servisa i održavanja i slično.

Jednokratna koncesiona naknada. Kada bi se ovih 10 MSE prijavilo kao jedinstven objekat ukupne instalisane snage od 1,49 MW, investitor je u obavezi, pored ostalih dozvola i dokumentacije koju treba da ishoduje prema zakonu, na početku procesa uplatiti i koncesionu naknadu za ustupljeno pravo u oblasti elektroenergetike, energenata, rudarstva i geologije, koja se utvrđuje procentualno od vrijednosti planirane investicije koncesionara u rasponu od 0,5% do 5%.

Ako uzmemo da je prosječna cijena elektrane od 149,00 kW sa svim dozvolama, po sistemu „ključ u ruke“, 1.500,00 KM/kW instalisane snage, što opet može da varira zavisno od vrste opreme, konstrukcije, konfiguracije terena, pripremnih radova, ali i značajnog broja drugih elemenata, dolazimo do iznosa od 223.500,00 KM po jednom postrojenju, a za 10 postrojenja to je ukupno 2.235.000,00 KM vrijednosti investicije.

Minimalna jednokratna koncesiona naknada za ovaj nivo ulaganja iznosila bi 11.175,00 KM, a maksimalna (5%) 111.750,00 KM. Srednja vrijednost ove jednokratne naknade bila bi 55.875,00 KM.

Godišnja koncesiona naknada - definisana po proizvodnji električne energije u objektu koji je obuhvaćen koncesionim ugovorom. U Republici Srpskoj definisana visina koncesione naknade za korištenje elektroenergetskih objekata tokom perioda korištenja je 0,0055 KM po proizvedenom kilovat-satu (kWh) električne energije na zvaničnom obračunskom mjestu primopredaje električne energije.

Kada posmatramo ove parametre, to znači da ako jedna elektrana okvirno proizvede godišnje bruto električne energije u vrijednosti od 49.100,00 KM, za 10 postrojenja to čini godišnje 491.000,00 KM na ime proizvedene električne energije.

Ako posmatramo očekivanu proizvodnju od 180.000 kWh × 0,0055 KM, dolazimo do iznosa godišnje koncesione naknade od 990,00 KM po objektu, odnosno × 10 objekata = 9.900,00 KM godišnje.

Ako je period korištenja koncesionog dobra maksimalnih 50 godina, taj iznos bi bio 495.000,00 KM, uz napomenu da je prikazani iznos bez projekcije pada proizvodnje usljed zastarjelosti opreme, pada proizvodnog nivoa solarnih panela i drugih faktora koji mogu uticati na produktivnost, a koji mogu dovesti do značajno drugačijih proizvodnih rezultata elektrane, čime bi ovi iznosi bili manji, ali i dalje značajni.

Stavka (10 × 149 kW = 1,49 MW)	**Iznos (KM)**
Vrijednost investicije (1.500 KM/kW)	2.235.000,00
Jednokratna naknada, min. 0,5%	11.175,00

Stavka (10 × 149 kW = 1,49 MW)	Iznos (KM)
Jednokratna naknada, srednja vrijednost	55.875,00
Jednokratna naknada, maks. 5%	111.750,00
Godišnja naknada (10 × 180.000 kWh × 0,0055 KM)	9.900,00
Godišnja naknada za 50 godina	495.000,00

Napomena: Primjer je dat samo u cilju uvida u vrijednosti naknada i potencijalnog štetnog uticaja na priliv novca u budžete i ne predstavlja konkretan projekat.

5.3. Primjer u Federaciji BiH

Princip je sličan naprijed navedenom, a razlika je u formulisanim pragovima i definisanim garantovanim otkupnim cijenama prema tipu postrojenja.

Projekat snage od npr. 10 MW dijeli se na npr. deset manjih jedinica od 999 kW. Time se izbjegava prag od 5 MW u FBiH koji bi zahtijevao federalnu energetsku dozvolu i stroži nadzor. Ovakvi primjeri postoje i u registru koncesija: „Plaza Solutions 1–8“ u Stanojevićima kod Čapljine (osam jedinica od po 999,99 kW, ukupno gotovo 8 MW), „E Solar 1–8“ u Raštanima (osam jedinica od po 999 kW) i „MO Solar 1–10“ na Pologu u Mostaru (deset jedinica od po 4,99 MW, ukupno oko 50 MW). Na granici malog postrojenja od 150 kW primjer je „SOL 1–15“ na Proslapu u Prozor-Rami, gdje je instalacija od 2,25 MW podijeljena na 15 jedinica od po 150 kW.

5.4. Posljedice po budžete i krajnje potrošače

Osim direktnih budžetskih gubitaka, postoji i opterećenje na krajnje potrošače, jer se od krajnjih kupaca putem računa za električnu energiju prikupljaju naknade za sistem podsticaja, troškove balansiranja i drugo, kako smo prethodno naveli u analizi.

Koliki je značaj ovog pitanja za lokalne i entitetske budžete najbolje pokazuju najave izmjena zakonskih rješenja, upravo sa ciljem da se ovakve prakse zaustave u narednom periodu.

6. Identifikacija geografski i vlasnički povezanih projekata solarnih elektrana i prakse parcelizacije

Da bi se opisani modaliteti prepoznali u praksi, potrebno je identifikovati i detaljno analizirati konkretne, geografski i vlasnički povezane projekte solarnih elektrana u BiH koji demonstriraju praksu parcelizacije, koristeći podatke iz zvaničnih registara (FERK, RERS, Operator za OIEiEK, katastar, registri koncesija).

Analiza podataka iz registara FERK-a, RERS-a, Operatora za OIEiEK, OSP RS, katastra i registara koncesija može da ukaže na proces usitnjavanja projekata elektroenergetskih postrojenja kroz nekoliko elemenata:

- **Numerisani nazivi postrojenja:** registracija niza malih postrojenja – solarnih elektrana istog naziva sa rednim brojevima (npr. „Elektrana 1“, „Elektrana 2“...) na istim ili susjednim katastarskim parcelama. Uvidom u javno dostupne registre možemo vidjeti ovakav način označavanja postrojenja, koja su grupisana na jednoj ili više lokacija u neposrednoj blizini, i sa zajedničkom vlasničkom strukturom. Ako uzmemo kao jedan od elemenata da dosadašnja praksa pokazuje da je za smještaj fotonaponske elektrane snage 200 kWp na zemlji potrebna površina od oko 3.500 m², odnosno za elektranu snage 1 MWp površina od 16.000 m² (publikacija SlovakAid - izvor podataka), uvid u registre i lokacije koje su po brojevima k.č. u neposrednoj blizini može upućivati da se radi o usitnjenim velikim projektima. Ovo samo po sebi nije nužno pokazatelj, ali se uz jedinstvenu vlasničku strukturu, zajedničku infrastrukturu i druge elemente može jasno uvidjeti da li je riječ o takvim projektima ili ne.
- **Vlasnička povezanost:** više projekata registrovanih na isto pravno lice ili različita pravna lica koja dijele istu poslovnu adresu i upravljačku strukturu.
- **Zajednička infrastruktura:** tehnička rješenja gdje više „nezavisnih“ postrojenja koristi istu priključnu infrastrukturu, pristupne puteve i ostalu infrastrukturu, ali se administrativno vode kao odvojeni subjekti.
- **Geografska koncentracija:** praksa parcelizacije i usitnjavanja solarnih postrojenja najizraženija je u lokalnim zajednicama sa najvećim solarnim potencijalom. Podaci iz registra koncesija to potvrđuju: od 58 koncesija koje obuhvataju više numerisanih elektrana, 54 je dodijelila Vlada HNK, a najviše ih je u Mostaru, Stocu i Prozor-Rami.

Da bi se navedeni pokazatelji provjerili na konkretnim podacima, u nastavku je data statistička analiza registra koncesija TI BiH-a dodijeljenih u oblasti „*Izgradnje i korišćenja energetskih objekata*“, zaključno sa 9. septembrom 2026. godine.[51] Najprije se prikazuju opšti pokazatelji registra (struktura koncesija, davaoci, vremenska dinamika, naknade i vrsta postupka dodjele), a zatim se, primjenom pokazatelja opisanih iznad (numerisani nazivi, snaga navedena u nazivu, koncesionar, datum

[51] https://koncesije.transparentno.ba/

potpisivanja i katastarske čestice), identifikuju konkretni primjeri rasparčavanja velikih instalacija na više manjih elektrana.

6.1. Opis podataka i ključni pokazatelji

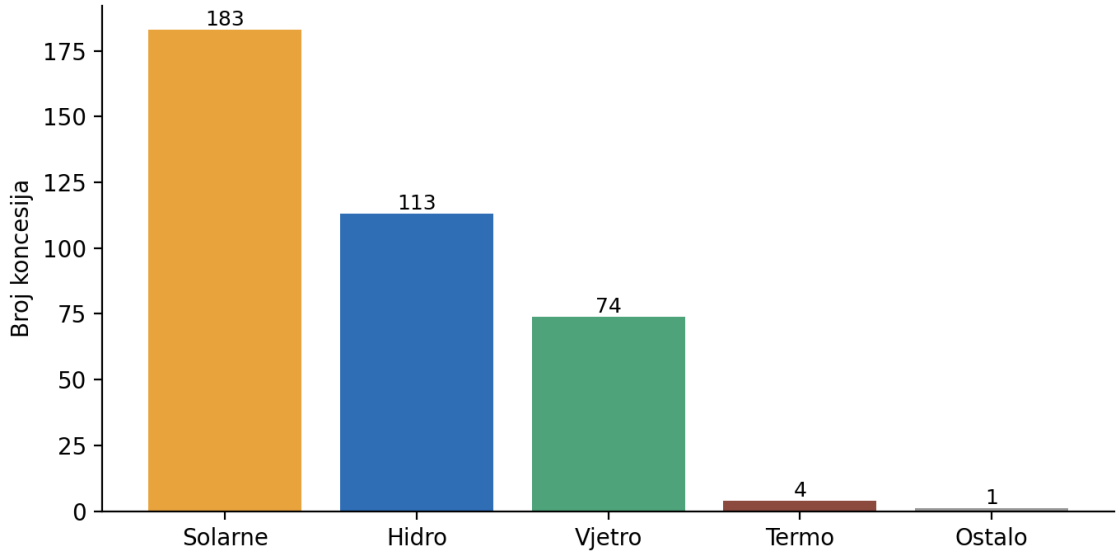
Analizirani skup podataka obuhvata 375 koncesija. Njih 374 pripada kategoriji koncesija za privredno korišćenje prirodnog bogatstva, a jedna, HE „Bileća“, kategoriji naknade za korištenje hidroakumulacionog objekta. Za svaku koncesiju evidentirani su naziv i predmet, davalac koncesije, koncesionar, broj ugovora, datumi početka i završetka ugovora, lokacija, iznos naknade za sticanje prava i način obračuna naknade, a za dio koncesija i vrsta postupka dodjele.

Tabela 06 – Ključni pokazatelji registra koncesija za izgradnju i korišćenje energetskih objekata

Pokazatelj	Vrijednost
Ukupan broj koncesija	375
Period početka ugovora	2005–2026.
Broj davalaca koncesija	13
Broj lokacija (opština/gradova)	77
Koncesije u Federaciji BiH / Republici Srpskoj	263 / 112
Ukupno evidentirane naknade za sticanje prava	oko 41,9 miliona KM
Koncesije s upisanim iznosom naknade	242 (65%)
Najčešće trajanje ugovora	30 godina
Koncesije s upisanom vrstom postupka	160 (43%)
Koncesije koje obuhvataju više numerisanih elektrana	58 koncesija s ukupno 402 elektrane

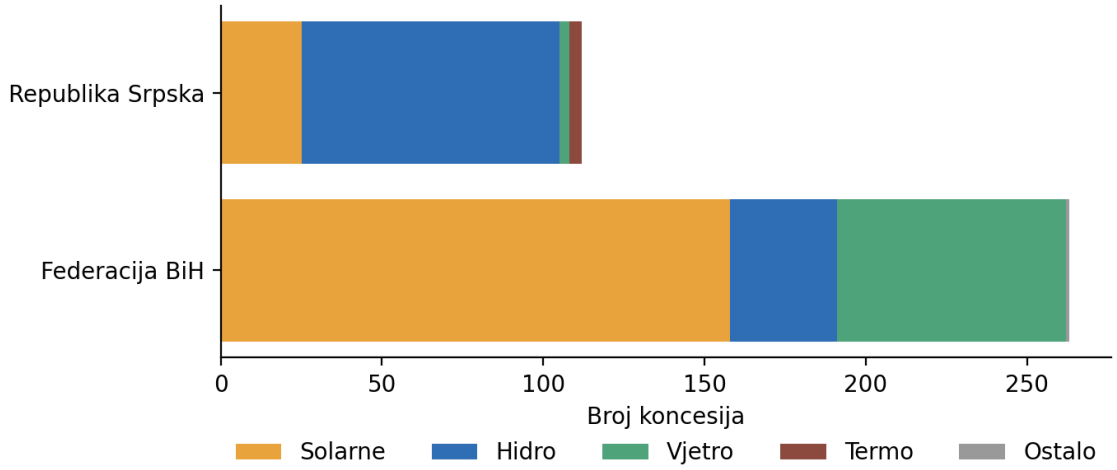
6.2. Struktura koncesija po vrsti objekta, entitetima i davaocima

Solarne elektrane su ubjedljivo najzastupljenije, sa 183 koncesije, što je gotovo polovina (49%) ukupnog broja. Na drugom mjestu su hidroelektrane sa 113 koncesija (30%), većinom male hidroelektrane na manjim vodotocima, ali i veliki objekti poput HE „Buk Bijela“, HE „Foča“, HE „Višegrad“, HE „Vranduk“ i hidroenergetskog sistema na Trebišnjici. Vjetroelektrane čine 74 koncesije (20%), a termoelektrane svega četiri (Stanari, Gacko 1, Ugljevik 1 i Ugljevik 3).

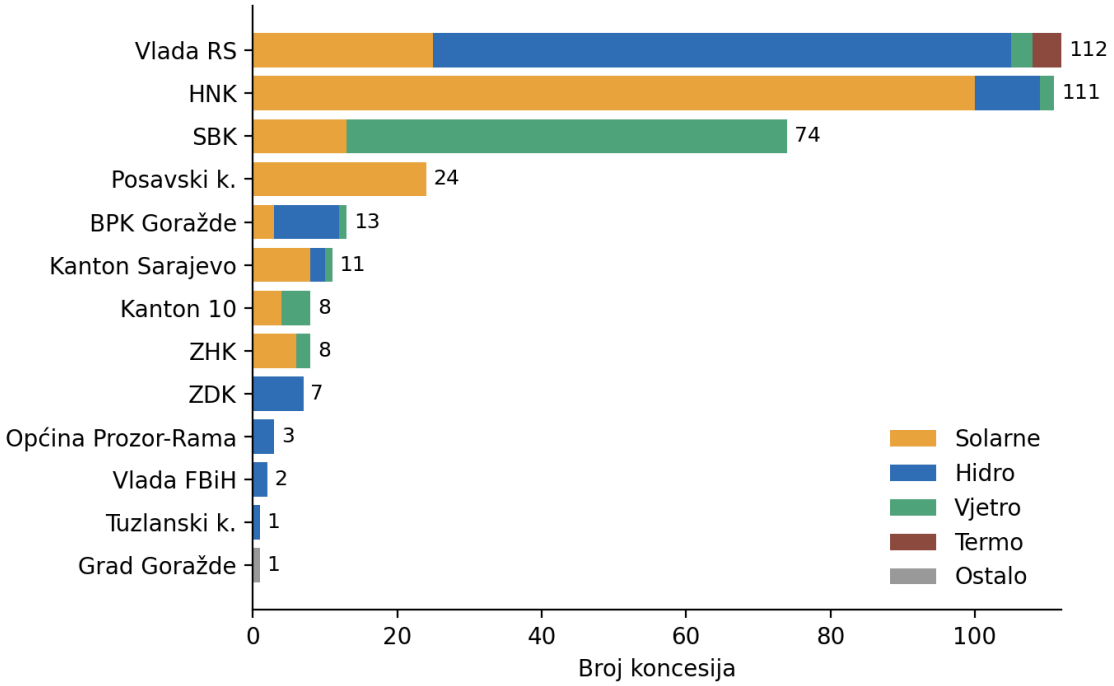
Grafikon 1. Broj koncesija po vrsti energetskog objekta

Federacija BiH ima 263 koncesije, više nego dvostruko više od Republike Srpske (112), ali je još izraženija razlika u strukturi. U Federaciji BiH dominiraju solarne elektrane (158) i vjetroelektrane (71), dok hidroelektrane (33) čine manji dio. U Republici Srpskoj odnos je obrnut: hidroelektrane su glavni oblik koncesija (80), a solarnih elektrana je 25. Republika Srpska je i jedini davalac koncesija za termoelektrane. Ova raspodjela odražava prirodne uslove, ali i razlike u pravnom okviru opisane u poglavlju 4: u Federaciji BiH su koncesije za solarne i vjetroelektrane u nadležnosti kantona, dok u Republici Srpskoj sve koncesije za energetske objekte dodjeljuje Vlada Republike Srpske, a solarna postrojenja na objektima ne podliježu koncesiji.

Grafikon 2. Struktura koncesija po entitetima i vrsti objekta

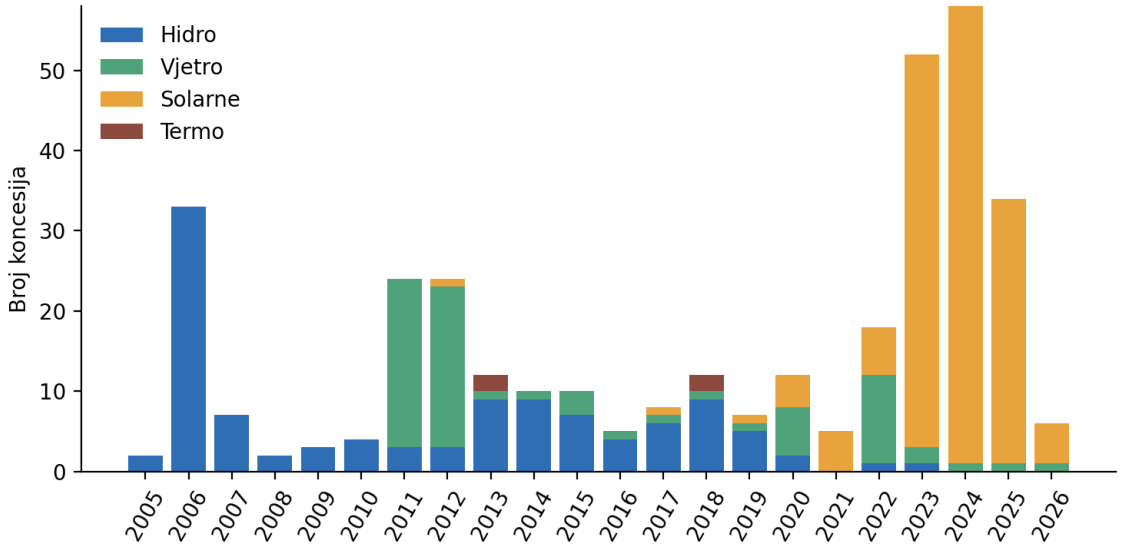
U registru se navodi 13 davalaca koncesija. Najviše koncesija dodijelili su Vlada Republike Srpske (112) i Vlada Hercegovačko-neretvanskog kantona (111), a zajedno sa Srednjobosanskim kantonom (74) ova tri davaoca dodijelila su 297 koncesija, odnosno 79% ukupnog broja. Vlada RS je dodijelila uglavnom koncesije za hidroelektrane (80), HNK je gotovo isključivo okrenut solarnoj energiji (100 od 111 koncesija), a Srednjobosanski kanton je centar vjetroenergije, sa 61 koncesijom za vjetroelektrane, gotovo sve na Vlašiću. Posavski kanton ima 24 koncesije, sve za manje solarne elektrane, uglavnom na krovovima poslovnih objekata, a Kanton Sarajevo 11.

Grafikon 3. Broj koncesija po davaocu i vrsti objekta

6.3. Vremenska dinamika i trajanje ugovora

Datum početka ugovora dostupan je za 348 koncesija, a njihovo kretanje kroz vrijeme pokazuje tri jasno odvojena talasa ulaganja. Prvi talas je hidroenergetski, s vrhuncem 2006. godine, kada su potpisane 33 koncesije za hidroelektrane; nove koncesije za male hidroelektrane dodjeljivale su se po nekoliko godišnje do 2019, a nakon 2020. gotovo potpuno izostaju. Drugi talas su vjetroelektrane 2011. i 2012. godine (41 koncesija, gotovo sve na Vlašiću). Treći i najsnažniji talas je solarni: u periodu 2023 - 2025. potpisano je 139 koncesija za fotonaponske elektrane, od toga 57 samo 2024. godine. Upravo u ovom talasu najčešće se javljaju koncesije koje obuhvataju veći broj numerisanih elektrana.

Grafikon 4. Broj novih koncesija po godini početka ugovora i vrsti objekta

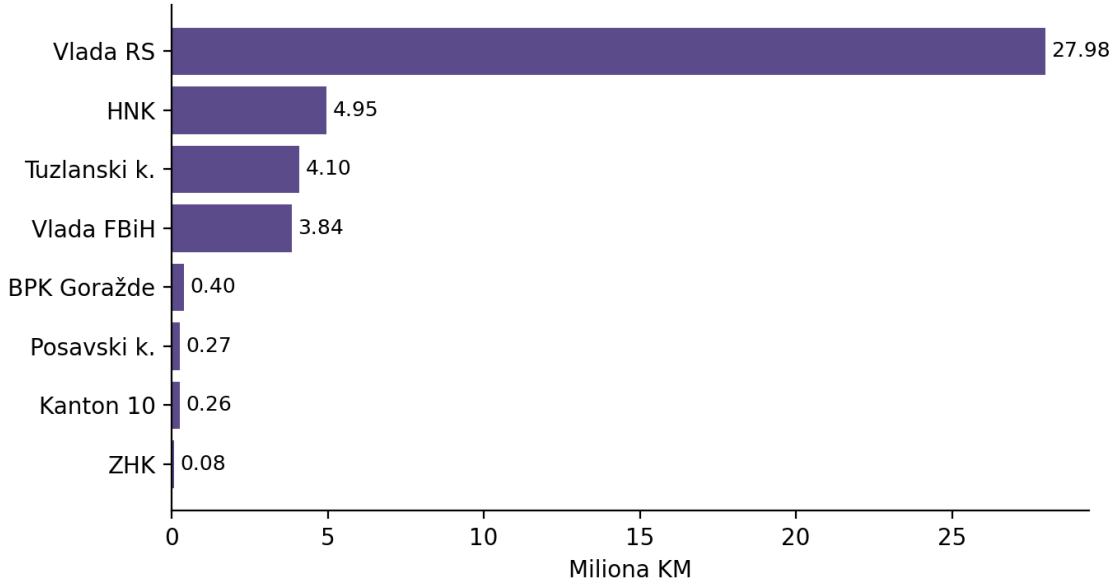
Oba datuma, početka i završetka ugovora, dostupna su za 300 koncesija. Standardno trajanje koncesije je 30 godina, ugovoreno kod 168 od tih 300 koncesija (56%). Ugovori na 50 i više godina (59 koncesija) uglavnom se odnose na veće hidroenergetske i termoenergetske objekte u Republici Srpskoj, dok su ugovori do 15 godina rijetki i odnose se pretežno na manje solarne elektrane. Najveći broj ugovora (104) ističe u periodu 2051-2055, što je posljedica solarnog talasa 2023-2025. i standardnog trajanja od 30 godina, pa će većina koncesija ostati aktivna još decenijama.

6.4. Naknade za sticanje prava i modeli tekuće naknade

Iznos naknade za sticanje prava (jednokratne naknade) dostupan je za 242 koncesije i ukupno iznosi oko 41,9 miliona KM. Solarne elektrane nose najveći dio, oko 23,8 miliona KM, ali je tipična solarna koncesija mala: medijan naknade iznosi oko 9.200 KM. Hidroelektrane imaju ukupno oko 13,5 miliona KM, uz znatno višu tipičnu naknadu (medijan oko 31.400 KM). Termoelektrana Stanari nosi 3,56 miliona KM, dok je kod vjetroelektrana iznos dostupan za samo 7 od 74 koncesije, pa njihov zbir od oko 1 milion KM znatno potcjenjuje stvarnu vrijednost.

Vlada Republike Srpske evidentirala je oko 28,0 miliona KM, što je 67% ukupnog iznosa, iako ima manje od trećine koncesija. Razlog je veća vrijednost pojedinačnih projekata: medijan naknade u RS iznosi oko 88.300 KM, a u Federaciji BiH oko 7.000 KM. Vlada HNK je, sa 111 koncesija, evidentirala oko 5,0 miliona KM, što znači da naplaćuje relativno male pojedinačne naknade. Visoki iznosi kod Tuzlanskog kantona (4,1 milion KM) i Vlade FBiH (3,8 miliona KM)

potiču od jedne, odnosno dvije koncesije, dok za Srednjobosanski, Zeničko-dobojski kanton i Kanton Sarajevo nisu dostupni iznosi naknade.

Grafikon 5. Ukupan iznos naknade za sticanje prava po davaocu koncesije (miliona KM)

Raspodjela iznosa je vrlo široka. Oko trećine koncesija (87) ima naknadu manju od 5.000 KM, što odgovara malim krovnim i zemljanim solarnim elektranama, dok samo 8 koncesija ima naknadu veću od milion KM; tih osam koncesija zajedno nosi oko 17,1 milion KM, odnosno 41% ukupnog iznosa. Zbog toga prosjek (oko 173.100 KM) znatno odstupa od medijana (oko 14.500 KM) i nije dobar pokazatelj tipične koncesije. Niske pojedinačne naknade u HNK djelimično se objašnjavaju upravo rasparčavanjem: velike instalacije se registruju kao skupovi malih elektrana s malim pojedinačnim naknadama, što direktno utiče na budžetske prihode.

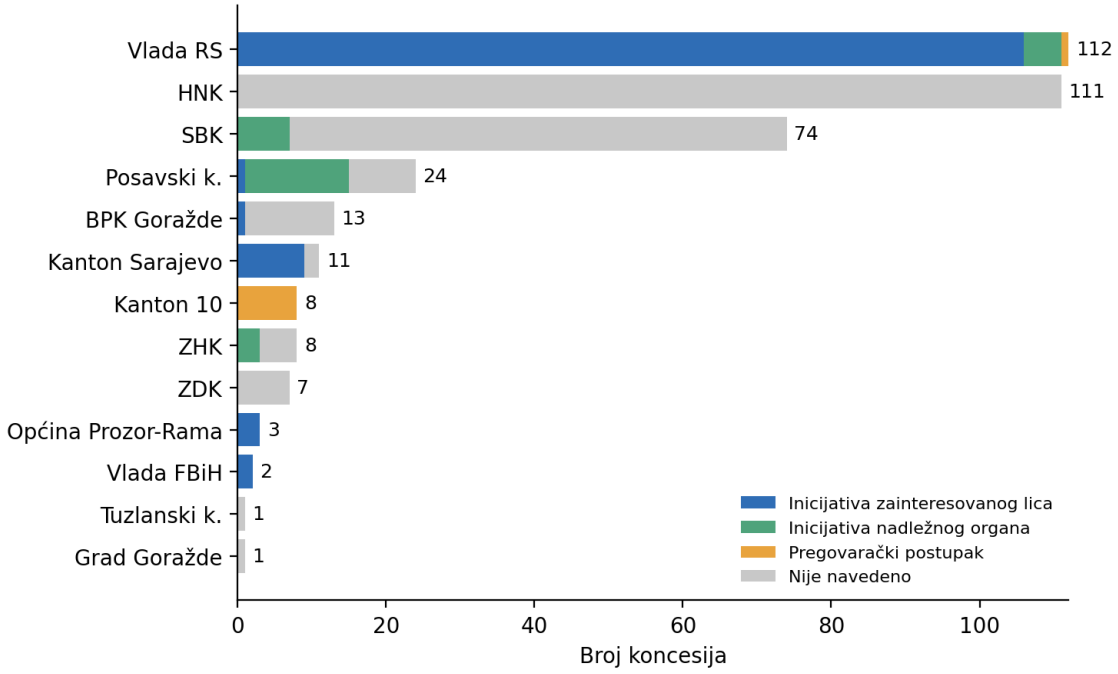
Pored naknade za sticanje prava, koncesionari plaćaju i tekuću (godišnju) koncesionu naknadu. Kod novijih solarnih koncesija u HNK gotovo uvijek se primjenjuje formula TKN = 0,03 × GBP × 0,05 × ΣB, u kojoj je 0,03 faktor grane djelatnosti, GBP godišnji bruto prihod od proizvedene električne energije, 0,05 koeficijent korekcije, a ΣB zbir dopunskih kriterija, koji se najčešće kreće između 12 i 14,5. Kod malih hidroelektrana stopa naknade često raste s vremenom (na rijeci Kolini, na primjer, od 2-3% u prvih deset godina do 8-12% u posljednjoj deceniji koncesije).

Tabela 07 – Modeli tekuće koncesione naknade po davaocima, prema registru koncesija

Davalac / vrsta objekta	Model tekuće naknade
HNK – solarne elektrane (novije)	0,03 × GBP × 0,05 × ΣB
SBK – vjetroelektrane	najmanje 1,5% vrijednosti proizvedene energije
ZHK – solarne elektrane	2,5% vrijednosti proizvedene energije
Posavski kanton – solarne elektrane	najmanje 0,6% godišnjeg prihoda
HNK – vjetroelektrane	2,5% bruto prihoda od proizvedene energije
BPK Goražde – male HE	rastuće stope, npr. 3% → 5% → 13% kroz decenije
ZDK – male HE	od 1,1% do 12% prihoda od prodaje energije

6.5. Vrsta postupka dodjele

Vrsta postupka dodjele dostupna je za samo 160 od 375 koncesija (43%). Najčešća vrsta postupka je inicijativa zainteresovanog lica, sa 122 koncesije, što znači da je postupak pokrenut na prijedlog investitora, a ne na osnovu plana ili javnog poziva davaoca koncesije. Gotovo sve te koncesije (106) dodijelila je Vlada Republike Srpske, kod koje je ovo dominantan način dodjele (106 od 112 koncesija, uključujući većinu malih hidroelektrana i sve četiri termoelektrane). Inicijativa nadležnog organa upisana je kod 29 koncesija, od čega 14 u Posavskom i 7 u Srednjobosanskom kantonu, a pregovarački postupak kod 9 koncesija, od kojih je 8 dodijelila Vlada Kantona 10.

Grafikon 6. Vrsta postupka dodjele po davaocu koncesije

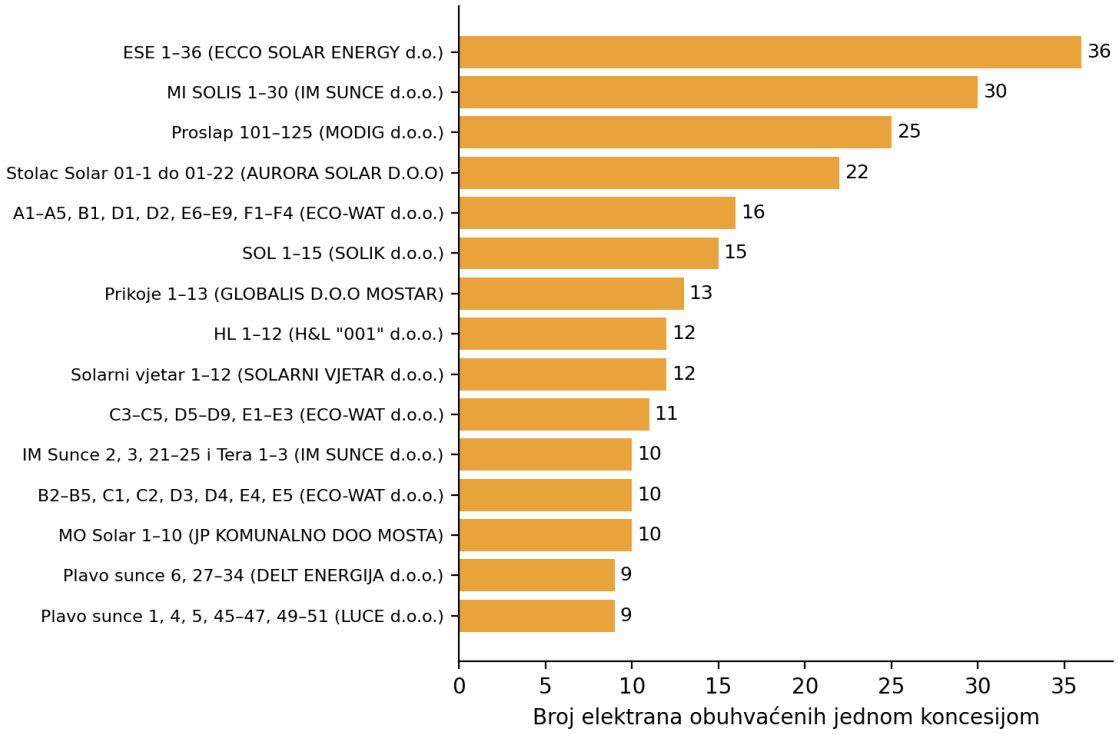
Ovi podaci potvrđuju nalaz iz izvještaja komisija za koncesije, da se koncesije u BiH dodjeljuju pretežno na osnovu samoinicijativnih ponuda, a ne putem javnih poziva.

6.6. Jedna koncesija - više numerisanih elektrana

Pod rasparčavanjem se ovdje podrazumijeva situacija u kojoj se jedna veća instalacija na istoj ili susjednim lokacijama formalno dijeli na više manjih energetskih postrojenja. U podacima se pojavljuje kada su u pitanju elektrane čija je snaga podešena tik ispod okruglih granica od 150 kW, 1 MW ili 5 MW; kada je više zasebnih koncesija istog koncesionara za numerisane elektrane na istoj lokaciji; i kad su elektrane (najčešće solarni parkovi) raspodijeljene na više različitih, često povezanih firmi, odnosno cijepanje jedne katastarske čestice na niz podčestica za iste ili različite investitore.

Treba naglasiti da rasparčavanje samo po sebi nije dokaz nezakonitog postupanja, jer podjela na manje jedinice može imati i opravdane tehničke razloge, poput priključenja na distributivnu mrežu ili faznog finansiranja i izgradnje. Ipak, kako je prethodno prikazano, granice od 150 kW, 1 MW i 5 MW u propisima o OIE, priključenju na mrežu i procjeni uticaja na okoliš razdvajaju kategorije postrojenja s različitim pravima i obavezama (pravo na podsticaje, vrsta upravnog postupka, obaveza izrade studije uticaja na okoliš, koncesiona obaveza).

Najčešći oblik je koncesija koja u nazivu navodi više numerisanih elektrana. Pronađeno je 58 takvih koncesija, koje zajedno obuhvataju 402 pojedinačne elektrane. To znači da 58 koncesija, odnosno 15% od ukupnog broja, obuhvata više elektrana nego što ima svih ostalih koncesija u registru zajedno.

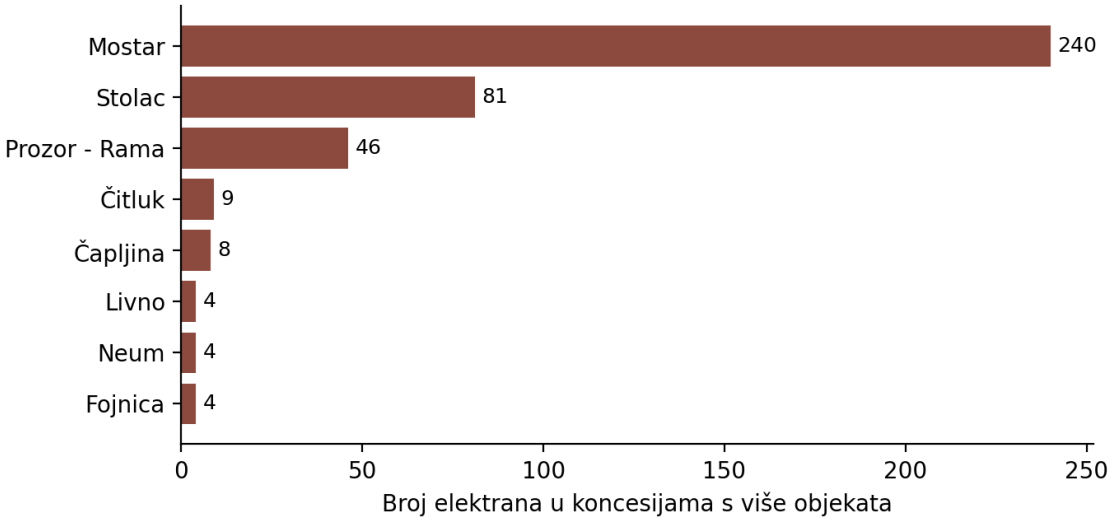

Grafikon 7. Koncesije s najvećim brojem elektrana obuhvaćenih jednim ugovorom

Najizrazitiji primjer je koncesija ECCO SOLAR ENERGY d.o.o. za elektrane „ESE 1–36“ na lokalitetu Slipčići u Mostaru: 36 elektrana obuhvaćeno je jednim ugovorom. Slijede IM SUNCE d.o.o. s elektranama „MI SOLIS 1–30“, MODIG d.o.o. sa 25 elektrana „Proslap 101–125“ u Prozor-Rami i AURORA SOLAR d.o.o. s 22 elektrane „Stolac Solar 01-1 do 01-22“. Koncesija SOLIK d.o.o. za elektrane „SOL 1–15“ na Proslapu izričito navodi da je svaka od 15 elektrana snage 150 kW, što je zajedno instalacija od 2,25 MW podijeljena na jedinice tačno na granici malog postrojenja.

Većina ovih koncesija (26) obuhvata dvije ili tri elektrane, što se može objasniti i tehničkim razlozima. Međutim, 24 koncesije obuhvataju šest ili više elektrana, a 10 koncesija više od deset, pa je kod njih teško govoriti o zasebnim projektima. Obrazac je gotovo isključivo vezan za HNK: od 58 koncesija s više elektrana, 54 je dodijelila Vlada HNK, i one obuhvataju 392 od ukupno 402 elektrane. U Mostaru 32 koncesije obuhvataju čak 240 elektrana (uglavnom na

lokalitetima Polog, Slipčići i Raštani), u Stocu 11 koncesija obuhvata 81 elektranu, a u Prozor-Rami samo tri koncesije obuhvataju 46 elektrana. Vremenski, 42 od 58 ovih koncesija potpisane su 2023. i 2024. godine, na vrhuncu solarnog talasa.

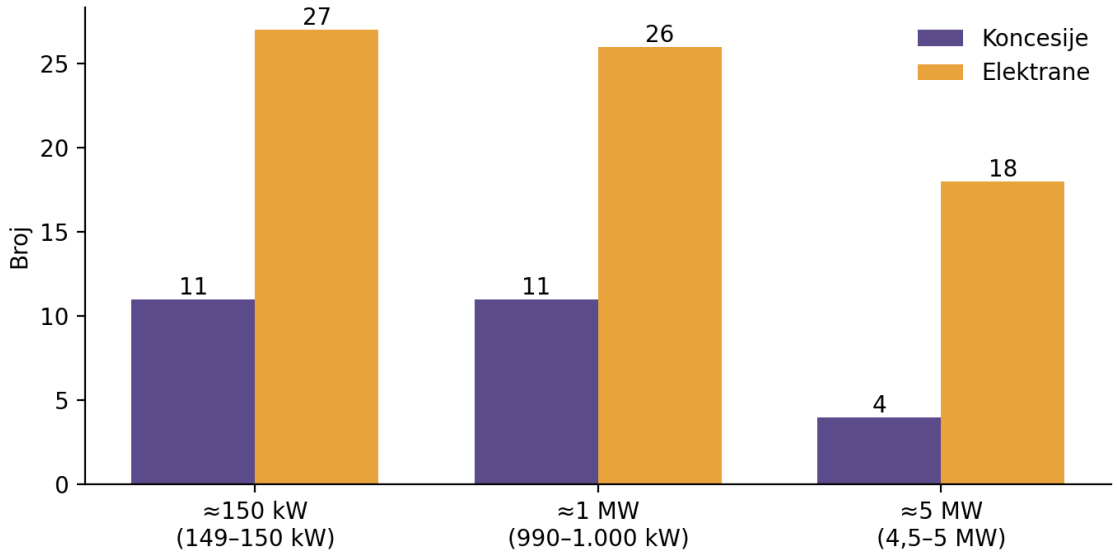

Grafikon 8. Broj elektrana u koncesijama s više objekata, po lokaciji

Upečatljive su i razlike u naknadama. Koncesija MODIG d.o.o. za 25 elektrana na Proslapu nosi naknadu od oko 15.400 KM, odnosno oko 615 KM po elektrani, a koncesija SOLIK d.o.o. za 15 elektrana na istom lokalitetu oko 640 KM po elektrani. Nasuprot tome, AURORA SOLAR d.o.o. u Stocu plaća oko 20.200 KM po elektrani. Ove razlike vjerovatno odražavaju različite snage pojedinačnih elektrana, koje u većini podataka nisu navedene.

6.7. Snage podešene tik ispod pragova

Drugi pokazatelj rasparčavanja su snage navedene u nazivima koncesija koje se nalaze tik ispod okruglih vrijednosti. Oko granice od 150 kW, koja je u FBiH, RS (za elektrane na zemlji) i Brčko distriktu granica između malih i velikih postrojenja, nalazi se 11 koncesija s 27 elektrana: pored 15 elektrana „SOL“ od po 150 kW, tu su tri elektrane „Stellar 1–3“ od po 149 kW, „Separacija 1“ od 149 kW, „Vrdo“ od 149,99 kW i tri elektrane „SIK 3, 4, 5/150“ na krovu istog objekta u Raštanima. Oko granice od 1 MW nalazi se 11 koncesija s 26 elektrana („Plaza Solutions 1–8“ od po 999,99 kW, „E Solar 1–8“ od po 999 kW, „AgroHerc 1“ i „Dabra 1“ od po 999 kW te elektrane od 990 i 995 kW). Oko granice od 5 MW su elektrane „MO Solar 1–10“ od po 4,99 MW, „Liwno 1–6“ od po 4,5 MW i mini hidroelektrane „Buna 1“ i „Buna 2“ snage do 5 MW.

Grafikon 9. Koncesije i elektrane sa snagom tik ispod granica od 150 kW, 1 MW i 5 MW

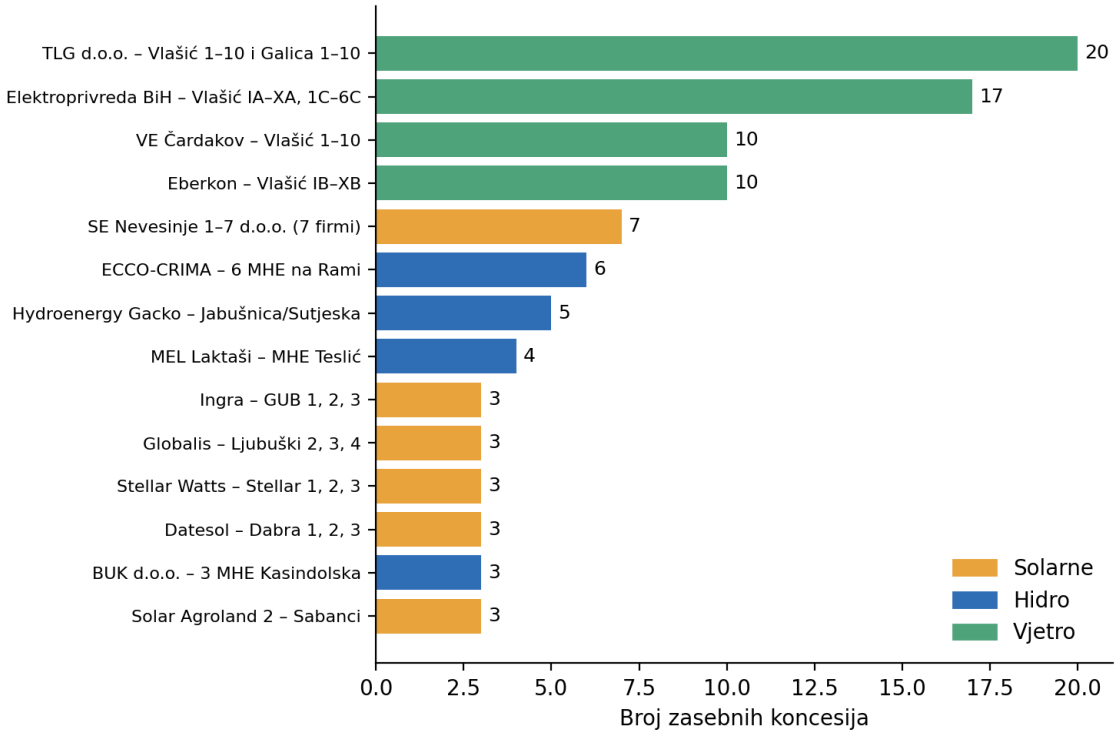
Najjasniji primjeri su oni u kojima se rasparčavanje i snaga tik ispod granice javljaju zajedno, što odgovara modelu opisanom u odjeljku 5.3. „Plaza Solutions 1–8" u Stanojevićima kod Čapljine je instalacija od gotovo 8 MW podijeljena na osam jedinica od 999,99 kW, „E Solar 1–8" u Raštanima instalacija od oko 8 MW podijeljena na osam jedinica od 999 kW, a „MO Solar 1–10" JP Komunalno Mostar na Pologu instalacija od oko 50 MW podijeljena na deset jedinica od 4,99 MW. Tabela 08 sažima ove primjere.

Tabela 08 – Primjeri velikih instalacija podijeljenih na jedinice tik ispod okruglih granica

Koncesionar	Elektrane	Lokacija	Pojedinačna snaga	Ukupno
SOLIK d.o.o.	SOL 1–15	Proslap, Prozor-Rama	150 kW	2,25 MW
SIK Mostar	SIK 3, 4, 5/150	Raštani, Mostar (krov)	150 kW	0,45 MW
Stellar Watts d.o.o.	Stellar 1, 2, 3	Odžak, ista čestica	149 kW	0,45 MW
HERC eko energija	Plaza Solutions 1–8	Stanojevići, Čapljina	999,99 kW	8,0 MW
E Solar d.o.o.	E Solar 1–8	Raštani, Mostar	999 kW	8,0 MW
Datesol d.o.o.	Dabra 1, 2, 3	Odžak	999–1.000 kW	3,0 MW
JP Komunalno Mostar	MO Solar 1–10	Polog, Mostar	4,99 MW	49,9 MW
Pozitron d.o.o.	Liwno 1–6	Polog, Mostar	4,5 MW	27 MW
MIM Energija / ECCO Solar	Plavo sunce (10 jedinica)	Polog, Mostar	4 MW	40 MW

6.8. Više zasebnih koncesija istog koncesionara i serije raspodijeljene na više firmi

Treći oblik su zasebne koncesije koje isti koncesionar dobija za numerisane elektrane na istoj lokaciji, često istog dana. Obrazac je najizraženiji kod vjetroelektrana na Vlašiću: TLG d.o.o. Travnik je 18. decembra 2012. dobio 20 zasebnih koncesija za lokacije „Vlašić 1–10“ i „Galica 1–10“, Elektroprivreda BiH ima 17 koncesija za lokacije na Vlašiću, a Vjetroelektrane Čardakov d.o.o. i Eberkon d.o.o. po deset. Ukupno je plato Vlašića podijeljen na više od 60 zasebnih koncesija, iako se radi o jednom vjetropotencijalnom području, a kod većine njih nije dostupan iznos naknade.

Grafikon 10. Koncesionari s više zasebnih koncesija za numerisane objekte na istoj lokaciji

Kod solarnih elektrana izdvajaju se manji, ali vrlo jasni primjeri. Stellar Watts d.o.o. ima tri zasebne koncesije za elektrane „Stellar 1, 2, 3“ od po 149 kW, sve na istoj katastarskoj čestici 3497/6 K.O. Novi Grad u Odžaku i s identičnom naknadom od 1.617,11 KM. Datesol d.o.o. je istog dana, 6. decembra 2024., dobio tri koncesije za elektrane „Dabra 1, 2, 3“ od po oko 1 MW, a Ingra Consulting d.o.o. je 9. decembra 2024. za elektrane „GUB 1, 2, 3“ dobio tri zasebne koncesije, od kojih su dvije na istoj katastarskoj čestici u Gubavici. Kod hidroelektrana se isti obrazac vidi u kaskadama malih hidroelektrana (ECCO-CRIMA d.o.o. sa šest koncesija na Rami i Crimi, Hydroenergy d.o.o. Gacko s pet koncesija dobijenih istog dana

2006. godine), čije je dijeljenje bilo predmet javnih kritika zbog kumulativnog uticaja na okoliš.

Četvrti, najteže uočljiv oblik su serije elektrana koje nose zajednički naziv, ali su formalno dodijeljene različitim firmama. Najjasniji primjer je „Nevesinje 1–7" u Republici Srpskoj: sedam elektrana dodijeljeno je sedmorici zasebnih koncesionara pod nazivima „SE Nevesinje 1 d.o.o." do „SE Nevesinje 7 d.o.o.", a svi ugovori potpisani su istog dana, 31. januara 2023. Naknade iznose 1,76 miliona KM za prvu i oko 880.123 KM za svaku od ostalih šest elektrana, ukupno oko 7,0 miliona KM. Ovaj primjer pokazuje da se dijeljenje projekata javlja i iznad koncesionog praga, odnosno da njegov motiv nije uvijek izbjegavanje koncesije, već i finansiranje ili ispunjavanje uslova vezanih za veličinu postrojenja. Sličan obrazac postoji i u Mostaru, gdje su numerisane elektrane „Plavo sunce" od 1 do 59 raspoređene na najmanje četiri koncesionara (LUCE d.o.o., DELT ENERGIJA d.o.o., MIM ENERGIJA d.o.o. i ECCO SOLAR ENERGY d.o.o.), sa ukupno 28 elektrana iz ove serije evidentiranih u registru, što upućuje na jedan zajednički projekat formalno raspodijeljen među različite nosioce.

6.9. Cijepanje katastarskih čestica

Opisi lokacija otkrivaju i da su pojedine katastarske čestice cijepane na niz podčestica, od kojih je svaka dodijeljena drugoj elektrani ili drugom koncesionaru, što je direktno povezano s pokazateljem geografske i vlasničke povezanosti navedenim na početku ovog odjeljka. Tabela 09 prikazuje najizraženije primjere.

Tabela 09 – Primjeri cijepanja katastarskih čestica na više koncesija

Lokalitet	Čestice	Koncesionari i elektrane
Polog, Mostar	k.č. 6679/21–26 i 6679/37; 6679/28–35; 6679/38–47; 6679/48–51 (sve nastale od 6679/1)	Solar Lena (Lena 2), MIM Energija (Plavo sunce 2, 3, 52–54), JP Komunalno (MO Solar 1–10), Solaris Energija (TOM 1–5)
Raštani, Mostar	k.č. 2077/3–7; 2077/8–12	Umikon (Raštani 1–5), E Solar (E Solar 1–8)
Miljkovići, Mostar	k.č. 1311/27–29; 1311/25 (od 1311/13)	Solar Lena (Lena 1), Energo Sunce (Energo MI 7)
Pješivac, Stolac	najmanje 15 podčestica broja 1/... (stari premjer 991/...)	Energosol, Masline, Solario, Prvi krug, Oniks, Virtus Solis, MM Kalesić, EnergEtica i dr.
Borci, Konjic	k.č. 2121/3, 2123, 2121/5; k.č. 2121/2, 2121/6, 2124/1	Hortical (Borci 1), Ahaeti (SE Borci 2)
Ribari, Konjic	k.č. 64/2; k.č. 64/3	Visočica (Visočica 2), NRG (NRG Smart Solutions)
Veliki Ograđenik, Čitluk	k.č. 1424/1; k.č. 1424/2	Soles 1939 (Soles 1939-A), BIK (BIK 4, 100 kW)

Lokalitet	Čestice	Koncesionari i elektrane
Novi Grad, Odžak	k.č. 3497/6 (ista čestica)	Stellar Watts (Stellar 1, 2, 3, po 149 kW)

Najupečatljiviji je lokalitet Polog u Mostaru, gdje je čestica 6679/1 K.O. Polog podijeljena na desetine podčestica raspoređenih između najmanje četiri koncesionara, sa ukupno 21 elektrana. Na susjednim podčesticama uzastopnih brojeva nalaze se elektrane različitih firmi, što ukazuje na jedan kompaktan prostor koji je administrativno podijeljen. Sličan obrazac vidi se u Raštanima, gdje uzastopne podčestice 2077/3 do 2077/12 dijele dvije firme, te u Pješivcu kod Stoca, gdje je stara čestica 991 podijeljena na najmanje 15 podčestica za desetak koncesionara.

7. Ključni izazovi i sistemski nedostaci

Na osnovu prethodne uporedne analize, ključni izazovi trenutnih rješenja i sistemski nedostaci koji omogućavaju prakse usitnjavanja pojedinačnih elektrana su:

1. **Izolovano posmatranje projekata:** trenutni propisi tretiraju svaku dozvolu (zahtjev) pri izgradnji energetskih postrojenja kao izolovan projekat. Izdvojili smo u okviru Zakona o koncesijama Brčko distrikta rješenje koje uzima u obzir povezane projekte i kriterijum za njihovo rangiranje, kao model za kontrolu investitora i usitnjavanja projekata. Ipak, osim ovog pojedinačnog primjera, generalno posmatrano u BiH trenutno ne postoji zakonska obaveza da se više postrojenja na susjednim parcelama, u vlasništvu povezanih lica ili koja koriste istu infrastrukturu, posmatraju kao jedinstven energetski objekat, što omogućava parcelaciju i usitnjavanje pojedinačnih solarnih postrojenja ispod zahtijevanog praga za koncesiju.
2. **Nedostatak povezanosti registara:** registri FERK-a, RERS-a, Operatora za OIEiEK, OSP RS, SSP BD, katastara i koncesionih komisija nisu dovoljno međusobno povezani u smislu razmjene i upoređivanja podataka. Ovo povezivanje bi omogućilo automatsko prepoznavanje investitora koji na istim ili lokacijama u neposrednoj blizini prijavljuju više „malih“ elektrana i efikasniju kontrolu izgradnje elektroenergetskih objekata koji koriste OIE.
3. **Neusklađeni pragovi i procedure:** različito formulisani pragovi između kantona i entiteta, pa i lokalnih zajednica, različiti zahtjevi za dokumentacijom, kao i ostalim obavezama investitora u procesu, dodatno produbljuju problematiku, a sami investitori traže jednostavnija i brža administrativna rješenja. Kod manjih postrojenja, kada se građenje odobrava na lokalnom nivou, neujednačeni su i propisi i obaveze koje se odnose na studije uticaja na životnu sredinu i potrebu za ishodovanjem ekoloških dozvola, a koje su obavezne za veće projekte i projekte obuhvaćene koncesijama.

4. **Balansna odgovornost:** mala postrojenja su u određenim periodima oslobođena troškova balansiranja, što je trošak koji se kroz naknadu za OIE prebacuje na krajnje potrošače.
5. **Izbjegavanje koncesionih naknada:** usitnjavanje projekata omogućava izbjegavanje plaćanja jednokratnih koncesionih naknada (min. 1,5% investicije u FBiH i obično 0,5-5% investicije u RS, saglasno Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o koncesijama, SG 16/2018, član 30a), kao i godišnjih koncesionih naknada za ukupno proizvedenu električnu energiju za period eksploatacije od 30 do maksimalnih 50 godina za objekte solarnih elektrana.
6. **Gubici za lokalne i više budžete:** zavisno od nadležnog institucionalnog nivoa i važećih propisa, kao i razvijenosti lokalne zajednice, izbjegavanjem koncesionih procedura JLS ostaju bez značajnih sredstava koja dolaze u lokalni budžet i namjenski se troše za unapređenje infrastrukture. Dio novca od godišnjih koncesionih naknada pripada i višim instancama, što takođe predstavlja gubitak sredstava za budžete.

ZAKLJUČAK

Kroz analizu smo uočili da je pravni okvir u BiH za oblast koncesija, kao i za OIE, značajno diferenciran, da često nema razmjene podataka i informacija u realnom vremenu i da međusektorska saradnja nije razvijena, kao ni saradnja među različitim institucionalnim nivoima. Sam proces koncesija zahtijeva u dokumentarnom smislu i ishodovanju dozvola dodatno vrijeme, ekspertizu i troškove, što investitore opredjeljuje za jednostavnije procedure i mehanizme. Prema tome, jedino izmjena i unapređenje zakonodavnog okvira može da dovede do poboljšanja situacije i prevencije negativnih praksi u ovoj oblasti.

Statistička analiza registra koncesija potvrđuje ove nalaze na konkretnim podacima. Od 375 koncesija, 99% se odnosi na obnovljive izvore energije, a težište se u posljednje tri godine snažno pomjerilo na solarnu energiju, prvenstveno u Hercegovini. Rasparčavanje velikih instalacija na manje, numerisane jedinice prisutno je u svim oblicima energije, ali je najizraženije kod solarnih elektrana u HNK i vjetroelektrana na Vlašiću. Primjeri poput „Plaza Solutions 1–8“ od po 999,99 kW, „MO Solar 1–10“ od po 4,99 MW, „SOL 1–15“ od po 150 kW ili sedam zasebnih firmi „SE Nevesinje 1-7“ ukazuju na potrebu da se pri dodjeli koncesija i izdavanju dozvola projekti posmatraju kao cjelina, ali i da je neophodno da se kroz jasne kriterijume diferencijacije mogu jasno razdvojiti negativne prakse od tehničko-tehnoloških, investicionih i drugih razloga.

PREPORUKE

PREPORUKA 1: unapređenje i razvoj zakonodavnih modela i procesa koji prepoznaju i sprečavaju usitnjavanje elektroenergetskih postrojenja. ***Mehanizmi prevencije ovih negativnih praksi treba da postanu dio zakonskih i podzakonskih akata i da se revidiraju po potrebi, da ne bi imali kontraefekat i zaustavili razvoj korištenja OIE usljed mjera koje demotivišu investitore na ulaganja.***

Trenutni regulatorni okvir u BiH stimuliše investitore da "usitnjavaju" projekte kako bi izvukli maksimalne podsticaje uz minimalne obaveze. Rezultat je sistem u kojem **komercijalni investitori generišu profit, dok se troškovi (koncesioni gubici, troškovi balansiranja i sanacija mreže) prenose na krajnje potrošače električne energije, kao i na sam elektroenergetski sektor i budžetska sredstva.**

Da bi se problematika vještačkog usitnjavanja elektroenergetskih postrojenja riješila dugoročno neophodan je sistemski, integrisan pristup i povezanost institucija na svim nivoima iz oblasti primjene koncesionog prava, kao i oblasti energetike, posebno onih u čijoj je nadležnosti OIE. Također, neophodno je uključiti i informisati javni sektor, NVO sektor, stručnu javnost i javnost generalno o navedenim pitanjima, kao i mogućim uticajima u dugom roku na javne budžete, nerealizovana sredstva i posljedice navedenih praksi.

PREPORUKA 2: Stvaranje preduslova za uvođenje **adekvatne provjere geolokacija** postrojenja i povezivanja registara FERK-a, RERS-a, katastara, i koncesionih komisija kako bi se automatski signalizirali zahtjevi povezanih lica na istim katastarskim cjelinama i drugi indikatori za realnu provjeru potencijalnih usitnjenih projekata. Da bi ova mjera bila efikasna, potrebno je prethodno sistemski kroz zakonska rješenja propisati mjere kojima se sprečava usitnjavanje projekata i kriterijume za njihovu provjeru.

PREPORUKA 3: Harmonizacija i standardizacija koncesionih pragova. Uspostaviti jedinstven koncesioni prag na nivou cijele države za sve solarne i vjetroelektrane. **Jedinstven pristup za solarne elektrane na krovovima:** usaglašavanje propisa i obaveza za investitore za velika solarna postrojenja na krovovima.

PREPORUKA 4**:** Kreirati **Centralni elektronski registar OIE projekata** koji koristi jedinstveni identifikacioni broj projekta, jasne podatke o vlasničkoj strukturi, isplaćenim podsticajima, i druge referentne podatke.

PREPORUKA 5**:** Izmjene u sistemu podsticaja i balansne odgovornosti. Parcelizacija se primarno vrši radi ulaska u sistem garantovanog otkupa, umjesto sistema aukcije. Za svaku izmjenu sadašnjeg koncepta, neophodno je **stvoriti preduslove za ove mjere, kroz institut**

javne rasprave, uključivanje stručne javnosti i analiziranje mogućih efekata izmjena, kao i rokove za njihovo efikasno provođenje.

PREPORUKA 6**: Stvaranje preduslova za reviziju projekata u oblasti OIE u BiH i p**rovođenje sistemskog procesa provjere stečenih prava.

Kod revizionih mehanizama posebno je važno obratiti pažnju na moguće realne efekte revizije, jer su trenutnim zakonskim rješenjima investitori zaštićeni zakonom i ugovorima od smanjenja obima prava koja ostvaruju. Zato je neophodno na ekspertskom nivou analizirati moguća rješenja, uključujući pored stručnjaka iz oblasti energetike obnovljivih izvora i stručnjake iz oblasti prava, koncesija i druge, da bi se sagledale kako sve moguće negativne posljedice, tako i pozitivni efekti procesa revizija. Ovdje je važan element i protok vremena za ugovore o obaveznom otkupu, koji su jasno vremenski ograničeni na maksimalnih 15 godina, uz mehanizme nastavka otkupa uz definisane cijene nakon obaveznog perioda.

Tokom rada na analizi, u Republici Srpskoj se radi na izmjeni zakona, upravo u dijelu problematike koju smo razmatrali, što je samo još jedan pokazatelj koliko je neophodno urediti ovu oblast na dugoročno održiv način.[52]

PREPORUKA 7: Za potrebe daljeg istraživanja napraviti jedinstvenu bazu svih aktivnih solarnih i vjetro projekata, sa podacima o investitoru, lokaciji, snazi, broju parcela/postrojenja, koncesiji, dozvolama, priključenju i podsticaju. Takva baza bi omogućila da se parcelizacija procjenjuje na osnovu stvarnih funkcionalnih veza, a ne samo formalnog broja projekata.

PREPORUKA 8: Izazovi i rizici u oblasti OIE zahtijevaju reformu. Potrebno je uvesti transparentne procedure dodjele, jasan nadzor nad dodjelom kvota, obavezno uključivanje lokalnih zajednica, te integraciju ekoloških i socijalnih studija u planiranje projekata. Samo kroz kombinaciju transparentnog upravljanja, tržišnih mehanizama i participativnog pristupa, BiH može osigurati da podsticaji služe ne samo vlasnicima, već i društvenoj dobrobiti, energetskoj neovisnosti i održivoj tranziciji prema zelenoj energiji.[53]

[52] https://www.paragraf.ba/dnevne-vijesti/15072026/15072026-vijest2.html (preuzeto: 27.07.2026; 12:09)

[53] *TI BiH: Studija slučaja: solarne elektrane – Hodovo, Banja Luka 2026, strana 18.*